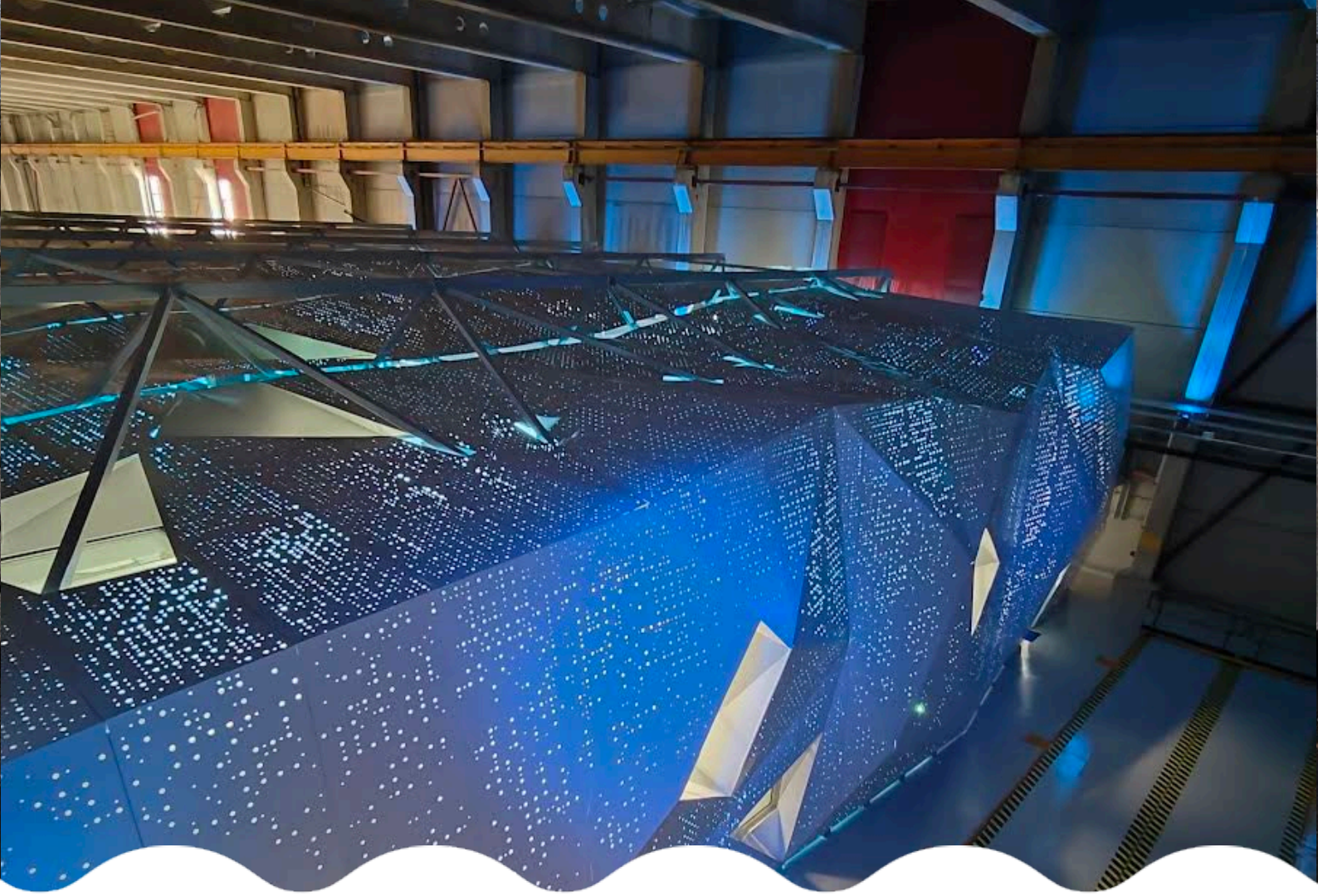

Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman seurantaraportti

keväällä 2025

KAINUUN LIITTO

Kainuun liitto
10.6.2025
Kannen kuva: LUMI supertietokone, Henna Sormunen
Takakannen kuva: Ärjä @Arctic Lakeland Kainuu

Sisällys

Tiivistelmä *4*

Maakuntaohjelman toimeenpanon seuranta *5*

Kehittämisen painopisteiden tavoitteiden seuranta *6*

1) Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä **6**

Kainuun kärkitoimialat 9

2) Hyvinvointi ja työllisyys **13**

3) Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä **17**

4) Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus **18**

Kehittämisen painopisteiden eteneminen **21**

Aluekehittämisen rahoitus *22*

Tiivistelmä

Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman seuranta

Elinkeinot ja osaaminen

- Aluetalous kasvanut vahvasti ja kehityksen suunta positiivinen matala-suhdanteesta huolimatta
- BTK, työn tuottavuus, vienti ja vientiyritysten määrä kasvaneet
- KV-matkailijoiden määrä kasvussa
- Investointipotentiaali 14 mrd€
- TK-menot kasvaneet
- Kasvuyritysten määrä romahtanut
- Koulutustaso noussut, mutta ei lisää pysyviä yliopistotason perustutkinto-koulutusohjelmia

Hyvinvointi ja työllisyys

- Muuttovoittoa 4 v. peräkkäin yht. 675 hlöä. 01-04/2025: 201 hlöä!
- Maahanmuutto kasvanut +209 % vuodesta 2020
- Nuorten naisten määrä laskenut
- Työvoima pienentynyt ja osaajapula jatkuu laskusuhdanteesta huolimatta.
- Työllisyysaste noussut koko maata korkeammalle
- Hyvinvointi kohentunut, mutta sairastavuus korkea
- Ikärakenne haastaa ja työkyvyttömiä paljon
- Ollaan onnellisempia kuin koko maassa keskimäärin!

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

- Vihreän energian investoinnit kasvaneet ja ovat yhä kasvussa
- Uusiutuvan energian osuus kasvanut
- Kasvihuonepäästöt vähentyneet ja Kainuu on pysynyt hiilinieluna
- Luonnon monimuotoisuden Helmi-keskittymä perustettu

Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

- Saavutettavuus edelleen haastaa
- Liikenteen vihreä siirtymä etenee.
- Lentoliikenne ei ole markkina-ehtoisella tasolla, mutta on maakunnista lähimpänä. Lennot turvattu 02/2028 saakka. Suoria KV-lentoja saatu Kajaaniin!
- Tietoliikenteellinen saavutettavuus parantunut, ei toivotulla tasolla.
- Infrahankkeissa edelleen haasteita; tasossa lievää parannusta, osa heikentynyt
- Monipaikkaisuus: Kainuuseen pendelöinti kasvanut

Maakuntaohjelman toimeenpanon seuranta

Kainuun nykyinen maakuntaohjelma on laadittu vuosille 2022–2025 ja ohjelman toimeenpanosuunnitelma (TOPSU) vuosille 2025 ja 2026. TOPSU laaditaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja tarkistetaan sekä tarvittaessa muutetaan vuosittain. TOPSU:lla ohjataan Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanoa ja sen tulee olla maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) hyväksymä.

Kainuun maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman toimintalinjat ovat

1) elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä
2) hyvinvointi ja työllisyys
3) vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä sekä
4) saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

TOPSUn seurantaraportissa tarkastellaan TOPSUn rahoituksen kohdentumista, toimintalinjojen tavoitteiden toteutumista sekä maakunnan toteutunutta kehitystä. Seurannan kohteina ovat EU:n alue- ja rakennepolitiikka (AURA) eli Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027-ohjelma sekä EU:n yhteisen maaseutupolitiikka -ohjelman (CAP27) rahoituksen kohdentuminen KAINUU-ohjelman mukaisiin toimiin, kevääseen 2025 saakka.

Kehittämisen painopisteiden tavoitteiden seuranta

Kainuun maakuntasuunnitelma 2040 sekä maakuntaohjelma 2022–2025 jakaantuu neljään kehittämisen painopisteeseen, joille on asetettu määrälliset mittarit ja vuosiin 2025 ja 2040 saakka ulottuvat tavoitetasot. Kehittämisen painopisteet ovat 1) elinkeinot (ml. kärkitoimialat), osaaminen ja digitaalinen siirtymä, 2) hyvinvointi ja työllisyys, 3) vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä sekä 4) saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus.

1) Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä kokonaisuuden toteutunutta kehitystä arvioidaan **taulukossa 1**. esitettyjen mittareiden kautta. Vasemman laidan ”liikennevalot” kuvaavat kehityksen suuntaa:

- vihreä: tilanne lähtötasoa parempi ja etenee tavoitetta kohti
- keltainen: tilanne sama kuin ennen tai kehityssuuntaa ei voi yksiselitteisesti tulkita ja
- punainen: tilanne heikentynyt.

Lisäksi rasti (X) sarakkeessa ’kehityksen suunta’ tarkoittaa sitä, että vuoden 2025 tavoitetaso on saavutettu.

Taulukko 1. Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä painopisteen mittarit, tavoitteet ja toteutunut kehitys.

ELINKEINOT JA OSAAMINEN	Kehityksen suunta	Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	2023	2024	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040	Koko maa uusin tieto
	X	**BKT henkeä kohden (€), käypiin hintoihin**	33 797,5	35 109,9	42 126	..	..	35 000	42 000	47 897,6
	X	**Työn tuottavuus (tuotos tulona per tehdyt työtunnit)**	73,0	75,6	90,4	..	..	88	126	122,8
	X	**Vienti (milj. €)**	395	520	814	383	558	500	800	76 362
	X	**Vientiyritykset (lkm.)**	93	104	111	94	117	120	300	21 831
		Kasvuyritykset (lkm.), väh 3 hlöä, väh. 10% kasvu	87	66	67	60	..	100	270	6 949
		Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (€/asukas)	389	358	381	413	..	450	1200	1 506
		Kuntatalouden vuosikate (€/asukas)	222	629	502	454	..	500	600	760
		Rekisteröityjen yöpymisten määrä, kotimaiset	821 623	931 442	884 844	878 909	*565893***	1,2 milj.	1,4 milj.	16,3 milj.
		Rekisteröityjen yöpymisten määrä, ulkomaiset	45 018	40 399	55 988	42 413	*48260***	55 000	300 000	6 368 626
		Yliopistokoulutus Kainuussa	1 pysyvä perustutkinto-koulutus-ohjelma	1 pysyvä perustutkinto-koulutus-ohjelma	1 pysyvä perustutkinto-koulutus-ohjelma	1 pysyvä perustutkinto-koulutus-ohjelma	1 pysyvä perustutkinto-koulutus-ohjelma	3 pysyvää perustutkinto-koulutus-ohjelmaa	4 pysyvää perustutkinto-koulutus-ohjelmaa	..
		Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus %	25,6	25,9	26,2	26,5	..	27	32	33,8

..puuttuva tieto

**Vuonna 2024 yöpymistilastoissa laskennallinen muutos, ei vertailukelpoinen edellisiin vuosiin!

X: Vuoden 2025 tavoitetaso saavutettu

Kainuun **aluetalous** on kasvanut merkittävästi vuodesta 2015 saakka erityisesti Kainuun kärkitoimialojen (kaivannaistoiminta ja kemianteollisuus, matkailu, teknologiateollisuus ja biotalous) vetämänä. Vuosi 2022 oli erittäin vahva talouden kasvun vuosi Kainuussa, jolloin arvonlisäyksen volyymin muutos oli maakunnista suurin.

Samana vuonna Kainuun bruttokansantuote (**BKT**) henkeä kohden oli 42 125,5 euroa (**kuva 1**, vasen). Kasvua on ollut sekä Kajaanin seutukunnassa että Kehys-Kainuussa. Vuosina 2015-2022 Kainuun BKT on kasvanut 60,6 %, mikä on selkeästi maakunnista eniten (**kuva 1**, oikea). Vuosille 2025 ja 2040 asetetut tavoitetasot on jo saavutettu, mutta koko maan tasoon on vielä matkaa, joten tavoitetasoa on syytä nostaa.

Vuonna 2023 Suomi ajautui taantumaan ja loppukesästä alkaen taloustilanne heikkeni Kainuussakin. Vuonna 2023 **kaikkien toimialojen** (TOL A-X) liikevaihto oli Kainuussa yhteensä 3,9 miljardia. Vähennystä liikevaihdossa oli edellisvuoteen 5,3 prosenttia, kun taas kaikkien toimialojen henkilöstömäärä kasvoi 1,4 prosenttia vuonna 2023.

Vuoden 2024 kolme ensimmäistä kvartaalia kattavien suhdannetietojen mukaan kaikkien toimialojen liikevaihto ja henkilöstömäärä olivat hieman laskussa, mikä näkyy myös liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendivertailussa (**kuva 2**).

Yrittäjien näkymät keväällä 2025 ovat olleet erittäin positiiviset Kainuussa. Pk-yritysten **yritysbarometrin** saldoluku oli jopa 15 (koko maa 1). Viimeksi keväällä 2022 barometrin saldoluku on ollut positiivinen. Kehys-Kainuun kehitysnäkymät ovat kuitenkin heikommat. **Investointiodotukset** vuoteen 2030 mennessä ovat Kainuussa yli 14 miljardia euroa.

Yrityskanta on aavistuksen pienentynyt vuoden 2024 aikana ollen 4 441. Kasvuyritysten tilastointi ulottuu vuodelle 2023, jolloin kasvuyrityksiä oli Kainuussa vain 60. Kasvuyritysten määrän tavoite vaikuttaa haasteelliselta (v.2040: 270 kpl). Kasvuyritysten liikevaihto kasvoi kuitenkin 48 prosenttia.

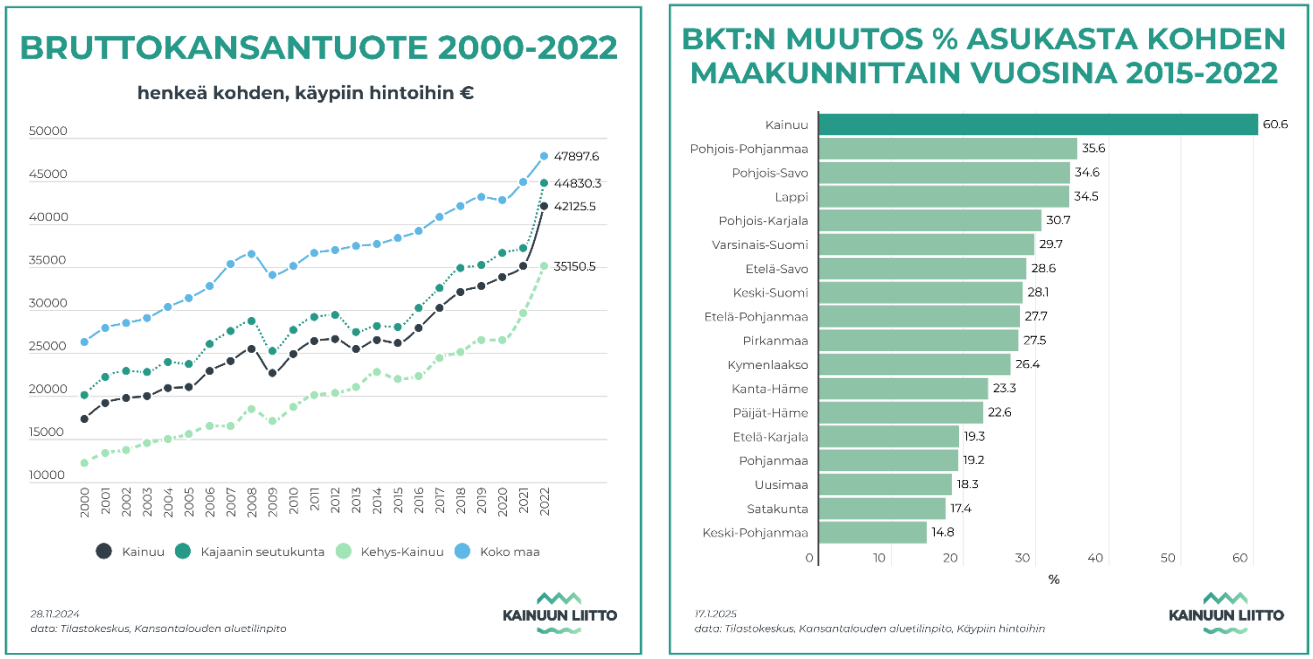

Kuva 1. BKT henkeä kohden Kainuussa, Kainuun seutukunnissa ja koko maassa 2000-2022 (vasen). BKT:n muutos maakunnittain vuosina 2015-2022 (oikea).

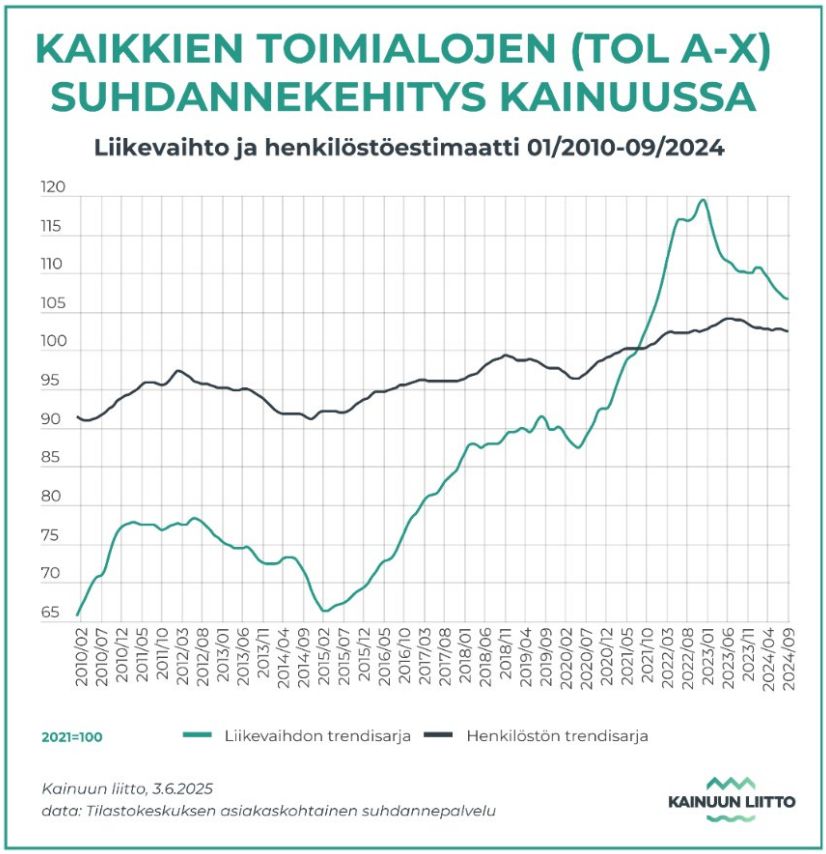

Kuva 2. Kaikkien toimialojen liikevaihdon ja henkilöstömäärän trendikehitys vuosina 2015-2024 syyskuu.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot kasvoivat vuonna 2023 8,3 prosenttia 413 euroon per asukas. Suunta on hyvä, mutta koko maan tasosta ollaan kaukana (1506 €/as.).

Kaikkien Kainuun **kuntien tulos** vuonna 2024 oli positiivinen, yhteensä keskimäärin 187 euroa per asukas. Parhaan tuloksen teki Hyrynsalmi (+448 €/as.) ja pienimmän Puolanka (+68 €/as.). Vertailuksi; monet Suomen suuret ja keskisuuret kaupungit ovat taloutensa kanssa suurissa ongelmissa. Valtionosuuksien määrä kasvoi Kainuussa kymmenellä prosentilla vuonna 2024.

Tullin vuoden 2024 vientitilastojen mukaan **viennin arvo** kasvoi prosentuaalisesti eniten Kainuussa; 45,7 prosenttia (**kuva 3**). Myös vientiyritysten toimipaikkojen määrä kasvoi 24,5 prosenttia. Tavaraviennin arvo kasvoi yhdeksässä maakunnassa, mutta laski yhteensä 5,6 prosenttia koko maassa. Kainuun tavaravienti oli ennakkotietojen mukaan 558 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja vientiyritysten toimipaikkojen määrä 117. Viennin ja vientiyritysten määrän vuoden 2025 tavoitetaso on saavutettu (**taulukko 1**).

Kainuu on matalasti, mutta kattavasti **koulutettu** maakunta. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on noussut, mutta on edelleen maakunnista matalin. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on nykyään selvästi suurempi kuin täysin ilman tutkintoa olevien osuus. Vielä vuoteen 2020 saakka Kainuussa oli ilman tutkintoa olevia enemmän kuin korkeakoulutettuja. Tavoitteena on saada uusia yliopistoaloituspaikkoja alueelle. Pysyvien yliopiston perustutkintokoulutusohjelmien määrä on edelleen vain yksi, joten kolmen koulutusohjelman tavoite ei ole toteutunut.

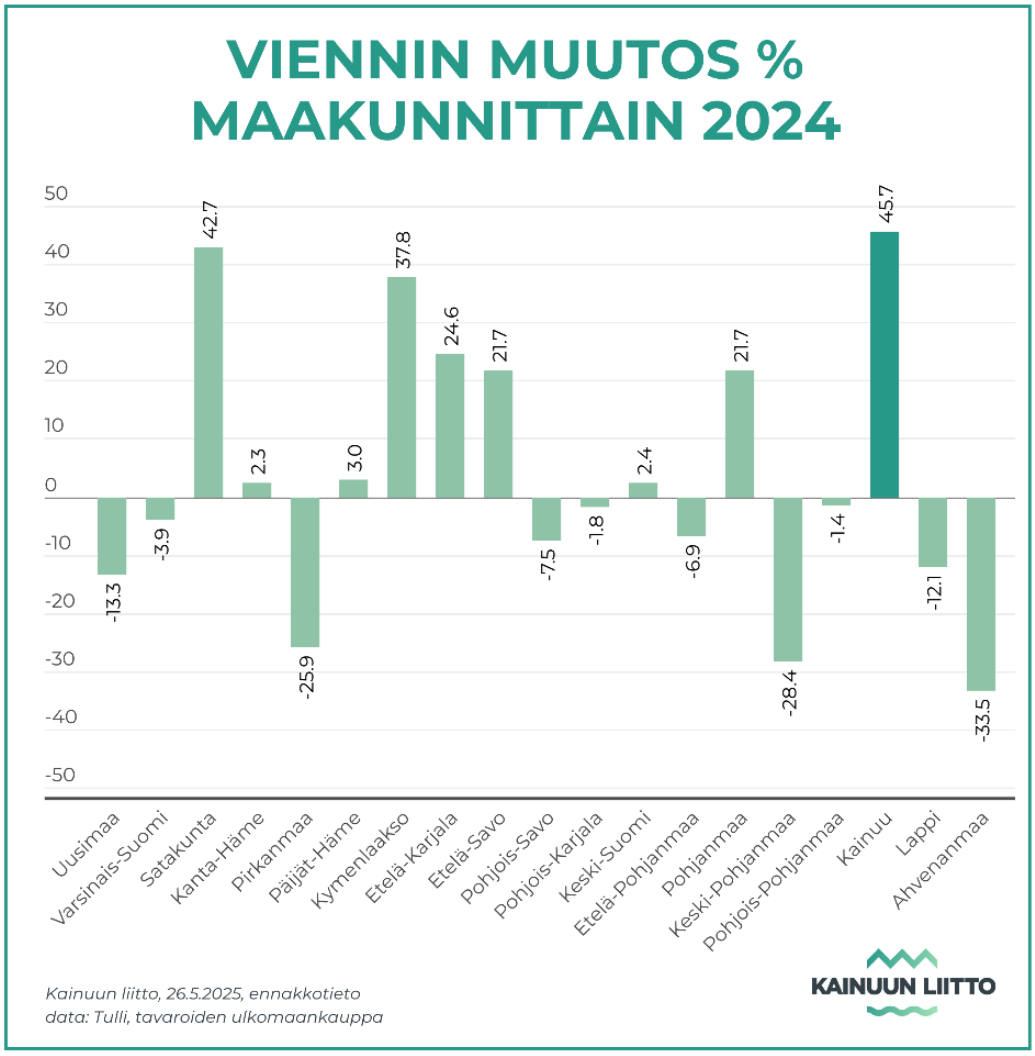

Kuva 3. Tavaraviennin prosentuaalinen muutos maakunnittain vuonna 2024.

Kainuun kärkitoimialat

Tilastokeskuksen asiakaskohtaisten suhdannetietojen mukaan Kainuun kärkitoimialojen yhteenlaskettu **liikevaihto** oli vuonna 2024 yli 1,913 miljardia euroa (**kuva 4**). Kasvua edellisvuodesta oli yhteensä 4,5 prosenttia. Liikevaihto kasvoi kaikissa muissa kärkiklustereissa paitsi energiaklusterissa ja biotaloudessa (**kuva 5**). Eniten liikevaihto kasvoi vuonna 2024 metalliklusterissa (+23,9 %) ja metsä- ja puuklusterissa (+15,9 %), joiden liikevaihdon kasvu oli vahvaa erityisesti vuoden toisella vuosipuolikkaalla. Myös alkuvuosi 2025 on jatkunut kovan kasvun merkeissä näissä kahdessa klusterissa. Heikointa liikevaihdon kehitys on ollut energiaklusterissa.

Kärkialojen **henkilöstömäärä** oli korkeimmillaan vuonna 2022 (6325 henkilöä), mutta on laskenut siitä 224 henkilöllä vuoteen 2024 mennessä (ollen 6101 henkilöä) (**kuva 4**). Laskua vuodesta 2023 oli 2,6 prosenttia. Henkilöstömäärät laskivat kaikissa muissa kärkiklustereissa paitsi kaivannaisalalla ja kemianteollisuudessa, jossa nousua oli 3,2 prosenttia. Suhdannetietojen mukaan vuoden 2025 alussa energiaklusterin henkilöstömäärät ovat lähteneet reippaaseen nousuun.

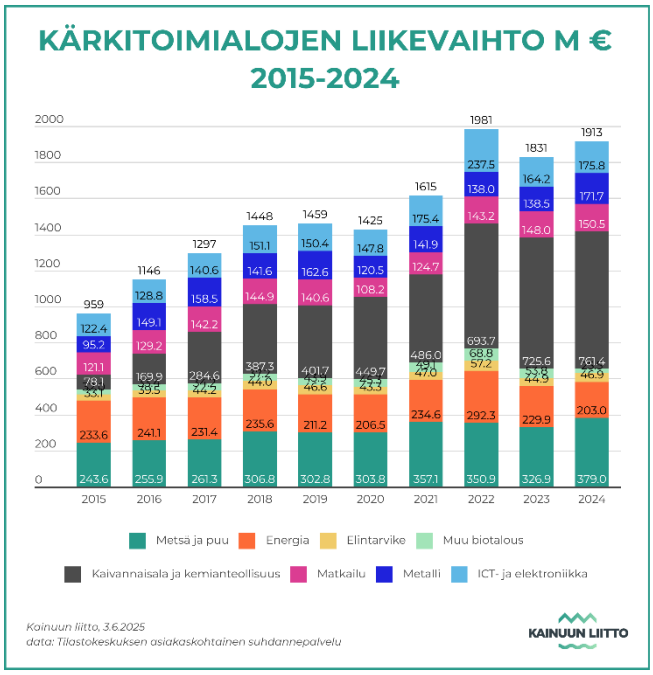

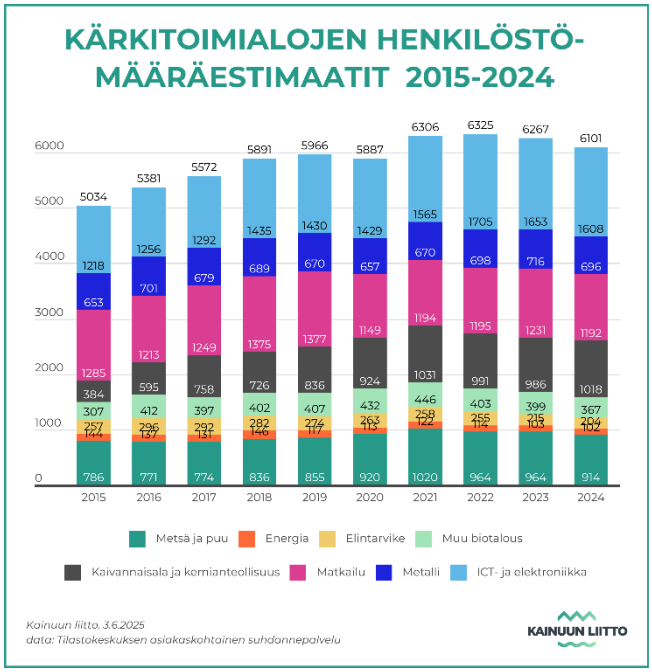

Kuva 4. Kärkitoimialojen liikevaihto ja henkilöstömäärät vuosina 2015-2024.

Teknologiateollisuuteen kuuluvan ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihto vuonna 2024 oli 175,8 miljoonaa euroa (+7,1 %) ja henkilöstömäärä 1608 (-2,7 %). Metalliklusterin liikevaihto oli 171,7 miljoonaa euroa (+23,9 %) ja henkilöstömäärä 696 (-2,8 %) vuonna 2024. Teknologiateollisuuden vienti on yli puolet Kainuun viennistä. Teknologiateollisuus on ollut kasvussa ja se on noussut henkilöstömäärältään suurimmaksi kärkitoimialaksi Kainuussa.

Datakeskustoimiala on kasvanut Kainuussa rajusti. Kajaaniin on muodostumassa ainutlaatuinen globaali keskittymä suurteholaskennan, tekoälyn, supertietokoneiden ja datakeskusteknologian aloille. Euroopan suurteholaskennan yhteisyritys EuroHPC on

KAINUUN KÄRKITOIMIALOJEN LIIKEVAIHDON JA HENKILÖSTÖMÄÄRIEN MUUTOKSET (%) 2020-2024

KÄRKITOIMIALAT	Liikevaihdon vuosimuutos (%)						Henkilöstömäärän vuosimuutos (%)				
	2020	2021	2022	2023	2024		2020	2021	2022	2023	2024
Biotalous	-1,0	14,9	11,8	-14,8	-0,2		4,6	6,9	-6,0	-3,1	-5,6
Metsä- ja puuklusteri	0,3	17,5	-1,7	-6,8	15,9		7,6	10,9	-5,4	-0,1	-5,1
Elintarvikeklusteri	-7,1	8,6	21,8	-21,5	4,3		-4,0	-1,8	-1,3	-15,5	-5,0
Energiaklusteri	-2,2	13,6	24,6	-21,4	-11,7		-3,7	8,2	-6,9	-9,3	-1,2
ICT- ja elektroniikkaklusteri	-1,7	18,7	35,4	-30,9	7,1		0,0	9,5	9,0	-3,1	-2,7
Metalliklusteri	-25,9	17,7	-2,7	0,4	23,9		-1,8	1,9	4,1	2,7	-2,8
Matkailuklusteri	-23,0	15,2	14,9	3,3	1,7		-16,6	3,9	0,1	3,0	-3,2
Kaivannaistoiminta ja kemianteollisuus	12,0	8,1	42,7	4,6	4,9		10,5	11,6	-3,9	-0,5	3,2

Kainuun liitto, 3.6.2025
data: Tilastokeskuksen asiakaskohtainen suhdannepalvelu

KAINUUN LIITTO

Kuva 5. Kärkitoimialojen liikevaihdon ja henkilöstömäärien vuosimuutokset vuosina 2020-2024.

sijoittanut Lumi tekoälytehdas -kokonaisuuden Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n Kajaanin Renforsin rannan toimitiloihin. Renforsin rannan datakeskuksessa on valmis infrastruktuuri ja CSC:llä on vahva osaaminen ja valmius uutta, LUMI Next, supertietokoneen ja tekoälytehtaan isännöintiä varten. Uusi supertietokone korvaa aikanaan nykyisen LUMI-supertietokoneen.

CSC:n Kajaanin datakeskus on yksi maailman energiatehokkaimmista ja ilmastoystävällisimmistä datakeskuksista, mikä osaltaan auttaa pienentämään digitalisaatiosta koituvaa hiilijalanjälkeä. Ratkaisuja haetaan lisää myös datakeskusten tuottamien ylijäämälämpöjen hyödyntämiseen. LUMI –supertietokone lämmittää satoja kotitalouksia Kajaanissa. Myös Suomen uusi kansallinen supertietokone Roihu tulee sijoittumaan ja korvaamaan aiempia CSC:n kansallisia supertietokoneita Renforsin rantaan.

Kansainväliset konesalitoimijat pitävät Kajaania ja Kainuuta houkuttelevina sijaintipaikkoina. Alueen etuina ovat edullinen sähkönhinta, vihreän energian saatavuus, sähkön kantaverkon kapasiteetti, toimiva yhteistyö ja tila rakentamiselle. Google aikoo laajentaa pilvi- ja datakeskuksiaan Kajaaniin. Islantilainen Borealis Data Center toimii Renforsin Rannassa, ja XTX Markets rakentaa 250 MW datakeskusta, jonka ensimmäinen osa valmistuu vuonna 2026. XTX Markets aikoo rakentaa yhteensä viisi datakeskusta Kajaaniin. Arcem AS tutkii datakeskuksen rakentamista Kuhmoon. Huolenaiheeksi on noussut mahdollinen sähköveron nosto, joka voi pysäyttää suuret investointisuunnitelmat.

Peliala on tällä hetkellä yksi nopeimmin kasvavista toimialoista. Kajaanilaisten peliyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto suhteessa kaupungin väkilukuun on maailman kärkeä. Vuonna 2023 yrityksiä oli 10 ja niiden liikevaihto yli 150 miljoonaa euroa. Tunnettuja pelifirmoja ovat mm. Critical Force, yli 60 maahan sisäliikuntapelejä kaupannut ja vahvasti kasvava CSE Entertainment sekä Kitka Games. CSE Entertainmentin viennin määrän osuus koko Kainuun viennistä on merkittävä. Kitka Gamesin verotettava tulo vuonna 2022 oli 138 miljoonaa euroa. Toimialaa ja ympäristöä kehitetään Kajaanin kaupungin ja KAMKin yhteisen GameCity Kajaani -hankkeen puitteissa, joka sai loppuvuonna 2024 1,23 miljoonan euron EU-rahoituksen pelialan yrityskiihdyttämän tueksi.

Myös **metallialalla** on hyvät näkymät. Kiskokalustoja valmistava Skoda Transtech allekirjoitti syksyllä 2024 45 miljoonan euron sopimuksen optioiden käyttämisestä Tampereen Ratikan kanssa uusien vaunujen tilaamiseksi. Lisäksi useat **mittausteknologian** sekä tietojärjestelmä- ja ohjelmistokehityksen yritykset kehittyvät vahvasti yhdessä mittausteknologian osaamiskeskittymän CEMIS-keskuksen kanssa.

Biotalouden liikevaihto (654 M€, -0,2 %) ja henkilöstömäärä (1587, -5,6 %) laskivat vuonna 2024, mutta näkymät ovat positiiviset. Kainuun talouskasvua ja teollisia investointeja voidaan turvata uusiutuvan energian saatavuudella. Uusiutuvan energian osuus käytöstä oli Kainuussa 60 prosenttia vuonna 2022 ja on tämän jälkeen todennäköisesti noussut. Tuulivoimalla tuotettiin 33 prosenttia ja vesivoimalla 60 prosenttia sähköntuotannosta vuonna 2023.

Kainuussa on tuotannossa 61 **tuulivoimalaa** neljällä eri tuulipuistoalueella. Kainuun maakuntakaavoituksen tavoitteena on yhteensä 410 tuulivoimalaa vuoteen 2035

mennessä. Tuulivoimatuotannon toteutumista hidastaa geopoliittisesta tilanteesta johtuva kustannustason nousu ja kantaverkon puutteet itäisessä Suomessa. Toteutuessaan noin 410 tuulivoimalaa sisältävät tuulivoimahankkeet muodostavat arviolta uutta liikevaihtoa noin 22 500 miljoonaa euroa, arvonlisäystä noin 17 400 miljoonaa euroa ja investointeja noin 4 100 miljoonaa euroa. Kajaaniin suunnitellaan isoa 125MW/350MWh sähköenergiavarastoa (16 hallia). Lisäksi aurinkovoimahankkeita ja -selvityksiä on useita menossa.

Puolangalle rakennetaan uusi **biokaasulaitos**, jonka investointiarvo on 17 miljoonaa euroa. Laitos tuottaa noin 20 GWh nesteytettyä biokaasua vuodessa raskaan liikenteen polttoaineeksi. Paltamoon suunnitellaan 500 miljoonan euron **biometanolilaitosta**, joka käyttää sahateollisuuden sivuvirtoja, energiapuuta ja haketta. Vety tuotetaan elektrolyysillä aurinko- ja tuulivoimalla. KaiCell Fibers Oy:n sellutehdasinvestoinnilla Paltamoon olisi kansantaloudellinen vaikutus 955 miljoonaa euroa ja Kainuuseen 720 miljoonaa euroa. Tehtaan ympäristölupa tuli lainvoimaiseksi keväällä 2024.

Puutuoteteollisuus on kasvanut Kainuussa. Puurakentamisen näkymät ovat positiiviset, ja teollisia investointeja tarvitaan. Kuhmon CLT-tehdas laajensi linjastoaan vuonna 2023, ja Kuhmo Oy sekä Pölkyn ostanut Preiffer ovat investoineet sahalinjastoihinsa. Kainuusta viedään edelleen paljon puuta muualle ja jalostusaste jää alhaiseksi. Venäjältä aiemmin muualle Suomeen tuotua puuta korvataan nyt merkittävästi kainuulaisella puulla.

Kainuussa **maataloudella**, erityisesti maidontuotannolla, on merkittävä rooli. Vuonna 2023 viljelijätukia haki 616 tilaa ja vuonna 2024 609 tilaa. Maidontuotantotilojen määrä on vähentynyt noin viiden prosentin vuosivauhdilla, mutta maitomäärät ovat kasvaneet. Sukupolvenvaihdoksia tehdään, mutta suuret tuotantorakennusinvestoinnit ovat olleet jäissä. Harvaan asutulla maaseudulla toimivilla maatiloilla on maataloutta suurempi merkitys, tuoden varmuutta, turvaa, palveluja ja elinvoimaa lähialueen asukkaille ja yrityksille.

Kaivannais- ja kemianteollisuuden liikevaihto oli 761,4 miljoonaa euroa (+4,9 %) ja henkilöstömäärä 1018 (+3,2 %) vuonna 2024. Terrafame on yksi maailman suurimmista akkukemikaalitehtaista, joka on luonut 150 suoraa ja lähes 500 välillistä työpaikkaa akkukemikaalien tuotannossa. Terrafamen tuottamien akkukemikaalien hiilijalanjälki on markkinoiden pienin bioliuotusmenetelmän ansiosta. Akkukemikaalien markkinatilanne oli haastava vuonna 2024. Luonnonuraanin talteenotto alkoi vuonna 2024 ja kaivostoiminnan laajentamisesta on vireillä ympäristölupahakemus. Terrafame sai EU:n kriittisiä raaka-aineita koskevan lain mukaisen strategisen hankeaseman uuden malmiesiintymän hyödyntämiseksi. Kainuun muita kaivoksia ovat Elementis Mineralis B.V., Sotkamo Silver Oy sekä selvitysvaiheessa olevat Nordic Talc Oy ja Otanmäki Mine Oy. Kaivostoiminnan työpaikoista 16 prosenttia on Kainuussa.

Matkailu kasvatti liikevaihtoaan 1,7 prosenttia 150,5 miljoonaan euroon vuonna 2024. Henkilöstömäärä väheni 3,2 prosenttia ja oli 1192. Ympärivuotinen matkailu ja monipaikkaisuus lisäävät väestön määrää ja palvelukysyntää alueella. Yöpymisiä oli vuonna 2024 yhteensä noin 875 000. Kansainvälisen matkailun voimakas kasvu on alkanut Kainuussa. Kansainvälisten matkailijoiden rekisteröidyt yöpymiset nousivat 14 prosenttia (ollen 48 300 yöpymistä) ja kotimaisten 4 prosenttia (566 000 yöpymistä). Eniten kansainvälisiä matkailijoita tuli Saksasta, Ranskasta ja Alankomaista. Kansainvälisen matkailun odotetaan kasvavan entisestään.

Uusia charter-lentoyhteyksiä on tulossa Espanjasta ja Manchesterista Kajaaniin ja Amsterdamin lennot jatkuvat 2024/2025 talven tapaan. Kainuussa on useita isoja matkailuinvestointeja suunnitelmissa (esim. Vuokatissa 690 M€). Kansainvälisille markkinoille suunnattu Kainuun matkailumarkkinoinnin brändi Arctic Lakeland palkittiin kansainvälisillä matkailumessuilla Berliinissä parhaana pohjoismaisena luontomatkailukohteena vuonna 2024.

Kulttuuri- ja luovat alat ovat myös merkittävä elinvoiman lähde Kainuun aluetaloudelle ja tärkeä pito- ja vetovoimatekijä. Vuonna 2022 kulttuurialojen tuotos oli 77 miljoonaa euroa (+ 12 % vuodesta 2015). Kasvua syntyi etenkin esittävän taiteen, tapahtumien ja peliteknologian alalta. Tuleva Oulu2026-kulttuuripääkaupunkivuosi on lisännyt kuntien yhteistyötä ja kulttuurin näkyvyyttä. Kainuun liiton kulttuuriohjelmassa (2022–2025) tavoitellaan taiteesta ja kulttuurista kainuulaisten hyvinvointia ja pitovoimaa. Vuonna 2024 käynnistettiin Taikusydän-verkosto Kainuussa. Kajaanin kaupungin elinvoimaohjelmaan linkittyy vuonna 2024 alkanut kolmivuotinen Seminaarin Taidekampus -hanke.

2) Hyvinvointi ja työllisyys

Hyvinvointi ja työllisyys kokonaisuuden toteutunutta kehitystä arvioidaan **taulukossa 2**. esitettyjen mittareiden kautta.

Taulukko 2. Hyvinvoinnin ja työllisyyden mittarit, tavoitteet ja toteutunut kehitys.

	Kehityksen suunta	Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	2023	2024	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040	Koko maa uusin tieto
HYVINVOINTI JA TYÖLLISYYS		**Väkiluku**	71 664	71 255	70 521	70 164	69 639	70 601	70 000	5 635 971
		Kokonaisnettomuutto / 5-vuotisjaksolla	-1 311	-992	-583	234	638	1605	1 909	181 542
	X	**Nettomaahanmuutto / vuosi**	200	430	569	977	744	400	400	57 914
		Nuorten naisten määrä (19–29 v.) ja %-osuus	3212; 43,4 %	3039; 42,0 %	2969; 41,8 %	2841; 41,5 %	2824; 41,8 %	3000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	3900 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	345727; 48,3 %
	(X)	**Naisten määrä (30–45 v.) ja %-osuus**	5563; 46,9 %	5610; 46,6 %	5583; 46,3 %	5715; 46,4 %	5767; 46,5 %	5500 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	6000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	573297; 48,4 %
		Työvoima (hlöä, 18-64 v.)	30 330	30 154	29 715	29 552	..	30 360	32 250	2 640 509
		Työpaikat (lkm.)	27 152	27 484	27 364	27 134	..	28 266	31 200	2 423 548
	X	**Työllisyysaste % (15–64 v.) ja miehet ja naiset**	63,7 % (m:62,6 n:64,9)	69,3 % (m:66,4 n:72,1)	69,7 % (m:68,1 n:71,6)	73,1 % (m:70,6 n:75,9)	73,7% (m:72,3 % n:75,1 %)	72,9	80 % (m:80 n:80)	73,6 % (m:73,1 n:74,1)
		Sosiaali- ja terveystoiminnan nettokäyttökustannukset (€/as.)	4 787,7	4 565,5	4 629,0	5 352,2	..	4 000	3 700	4 282,7
		Sairastavuusindeksi, ikävakioitu	109,9	110,2	110,5	109,5	..	Kainuu pääsee lähelle koko maan tasoa	Kainuu saavuttaa koko maan tason	100
		Onnellisiksi itsensä kokevat (%)	52,2	..	47,6	..	50,2	Itsensä onnelliseksi kokevien osuus Kainuussa kasvaa		47,8
		Työkyvyttömyyseläkettä saavat (%, 16–64 V.)	9	8,7	8,5	8,4	8,3	7	4	5,1
		..puuttuva tieto								
		X: Vuoden 2025 tavoitetaso saavutettu								

Vuoden 2025 huhtikuussa Kainuun väkiluku on ennakkotietojen mukaan 69 634. **Muuttovoitto** on jatkunut viidettä vuotta, kun tammi-huhtikuussa 2025 muuttovoittoa on tullut jo 201 henkilöä (vuonna 2024 yht. 108 hlöä ennakkotiedon mukaan) (**kuva 6**). Muuttovoitto tulee ennen kaikkea maahanmuutosta ja suurin osa maahanmuutosta kohdistuu Kajaaniin. Puolet Kainuun kunnista on saanut myös kotimaasta muuttovoittoa alkuvuoden 2025 ennakkotietojen mukaan.

Muuttovoitto ei vielä riitä kääntämään väestönkehityksen suuntaa ikärakenteen takia. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuodesta 1998 saakka ja on lähes kolminkertainen syntyneiden määrään nähden. Jotta Kainuun väestön väheneminen pysähtyisi, täytyisi tulomuuton olla n. 500 henkilöä nykyistä enemmän vuosittain, jos syntyvyys ja kuolleisuus pysyisivät samalla tasolla.

Väestöllinen **huoltosuhde** on huonontunut Kainuussa kauan, mutta heikkeneminen on hidastunut. Huoltosuhde vaihtelee suuresti eri kuntien välillä. Taloudellinen huoltosuhde on mennyt parempaan suuntaan.

Kainuun väestörakenteessa korostuu miesten enemmyys lähes kaikissa ikäluokissa ja **nuorten naisten** vähyys erityisesti 19-29 -vuotiaissa. 30-45 -vuotiaiden naisten määrä sen sijaan on kasvanut, mutta suhteellinen osuus ei. Erityisesti Kajaani menettää nuoria opiskeluikäisiä sekä nuoria työssäkäyviä perheitä enemmän kuin vastaavan kokoiset kaupungit. Kainuuseen muuttaa enemmän miehiä kuin naisia, mikä selittyy pitkälti opiskelupaikka- ja toimialarakenteella.

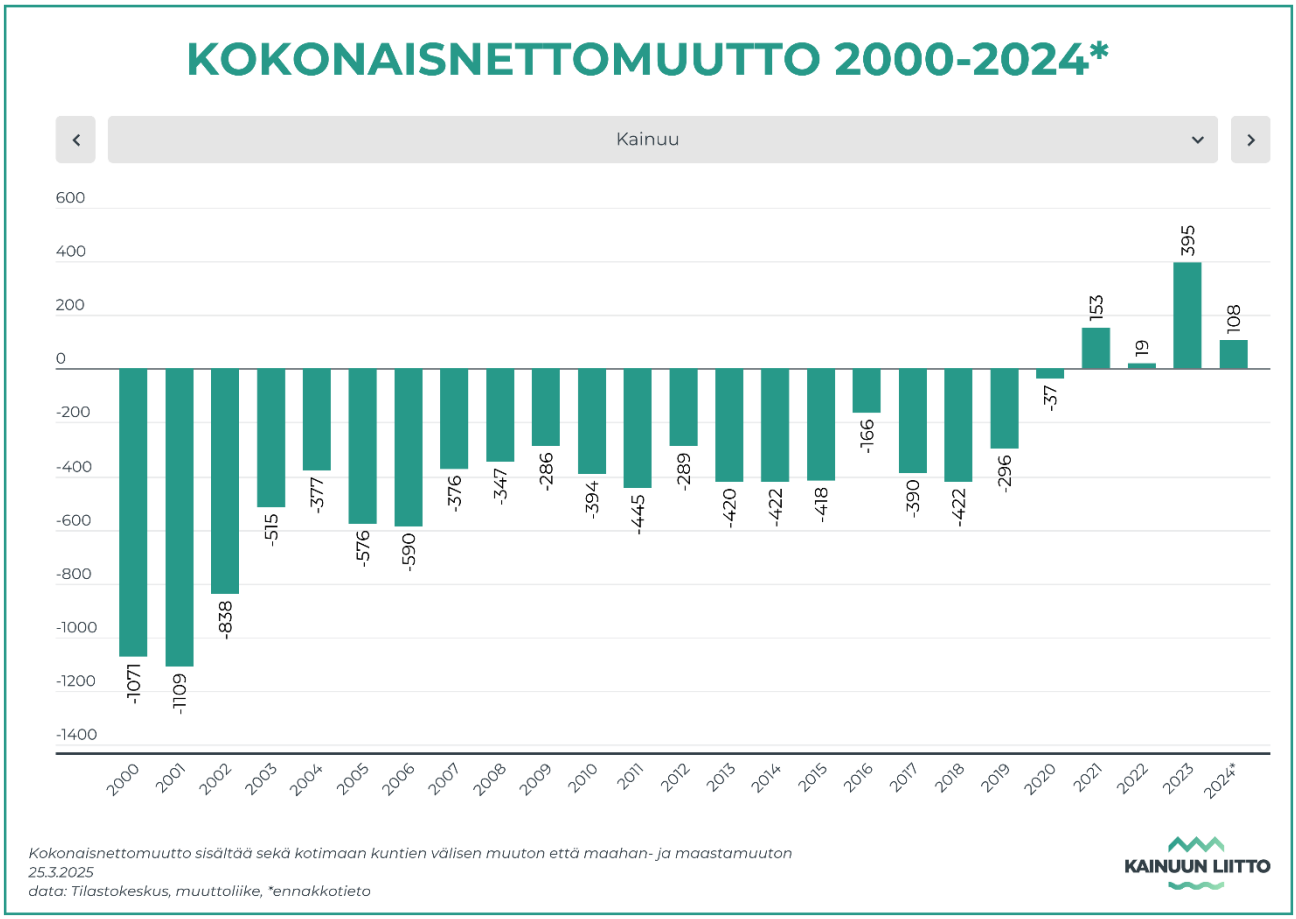

Kuva 6. Kokonaisnettomuutto Kainuussa vuosina 2000-2024 (ennakkotieto).

Tilastokeskuksen **väestöennusteen** mukaan Kainuun väkiluku vuonna 2045 olisi 61219. Väkiluku jatkaisi siis edelleen vähenemistään, mutta vähenemisvauhti hidastuisi. Ennusteen mukaan maahanmuutto kasvattaisi erityisesti työikäisen väestön määrää. Samaan aikaan suurten ikäluokkien pieneneminen vähentää eläkeikäisten määrä. Tämä tasapainottaa huoltosuhdetta vuodesta 2030 alkaen. Toteutunut väestökehitys on ollut Kainuussa aiempia väestöennusteita positiivisempaa. Talouden vahva kasvu ja tulevat investoinnit muuttanevat väestökehitystä entisestään ennustettua positiivisemmaksi.

Kainuulaisten **hyvinvointi** on kohentunut pitkällä aikavälillä, mutta alueelliset erot ovat suuria. Ikärakenne haastaa ja tuo painetta terveys- ja vanhuspalveluille ja kustannuksille. Sosiaali- ja terveystoiminnan nettokäyttökustannukset ovat yhä vain nousseet. Ikävakioitu sairastavuusindeksi on laskenut, mutta todellisesta sairastavuustaakasta ja palvelutarpeesta kertova ikävakioimaton sairastavuusindeksi on noussut ja on hyvinvointialueista toiseksi suurin.

Huolenaiheena ovat ennalta ehkäistävissä olevien kuolinsyiden korkea määrä, työikäisten työkyky (tuki- ja liikuntaelinsairaudet) sekä lasten ja nuorten fyysinen ja henkinen hyvinvointi. Kainuulaiset kuitenkin kokevat itsensä onnellisemmaksi kuin koko maassa keskimäärin. **Onnellisuuden tunne** on noussut edellisestä kyselystä vuodesta 2022, mutta on alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 2020.

Kainuun väestömäärä ei riitä **työvoimatarpeeseen**. Työmarkkinoille tulevien nuorten määrä on vuosittain satoja henkilöitä eläköityviä pienempi ja suhdeluku vain pahenee. Kainuun **työvoiman määrä** on laskenut lähes trendinomaisesti ja vuonna 2023 se oli 29552 (**kuva 7**). Kainuussa on ollut jo useita vuosia enemmän työpaikkoja kuin työllisiä. Kainuuseen pendelöi 200 henkilöä enemmän kuin Kainuusta pendelöi muualle vuonna 2023.

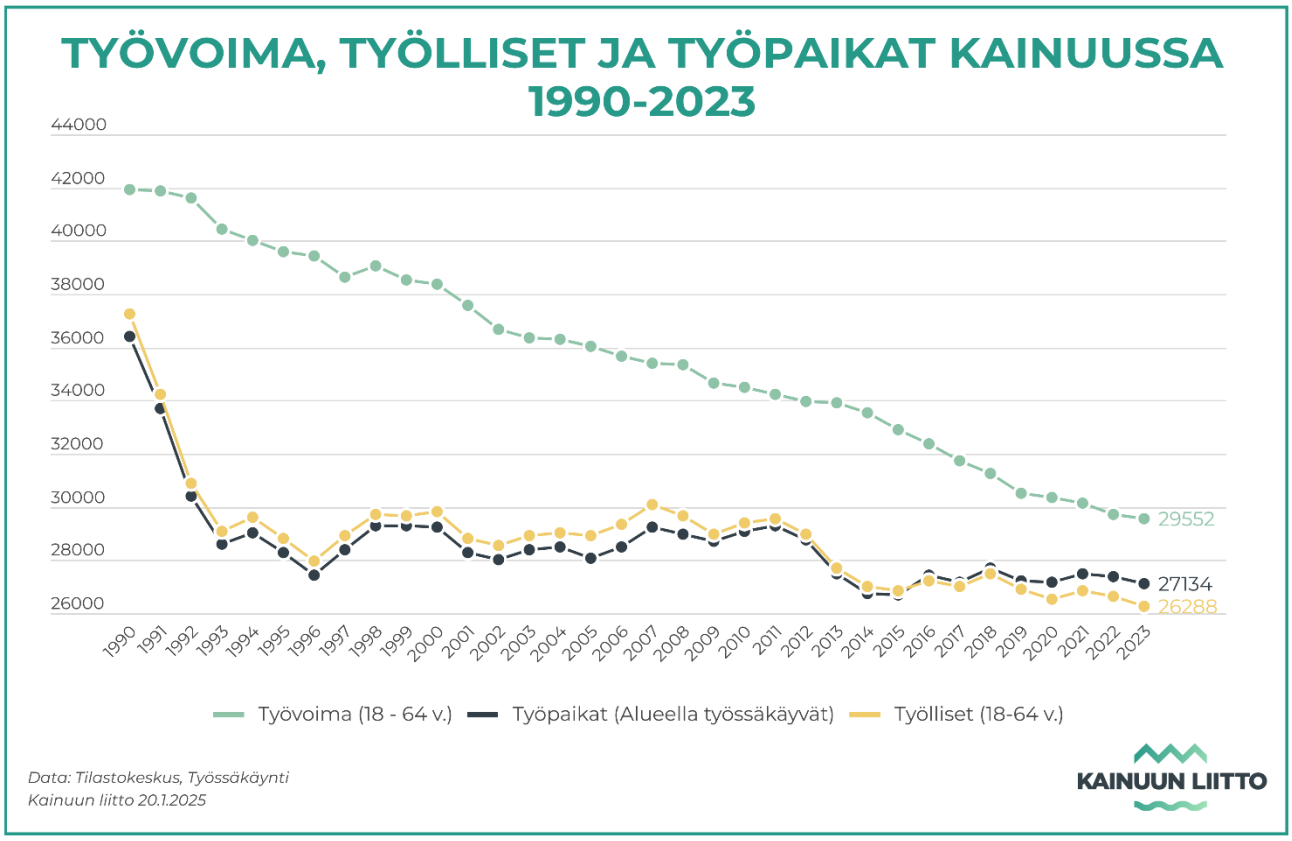

Kuva 7. Kainuun työvoiman, työllisten ja työpaikkojen määrän kehitys vuosina 1990-2023.

Työllisyysaste Kainuussa oli vuoden 2024 lopussa 73,7 prosenttia, joka on korkeampi kuin koko maassa (71,1 %) (**kuva 8**). Työllisyysaste on noussut viime vuosina huomattavasti ja on jatkanut kasvuaan toisin kuin koko maassa, jossa työllisyysaste on laskenut. Naisten työllisyysaste Kainuussa on 75,1 prosenttia ja miesten 72,3 prosenttia. Naisten työllisyys on selkeästi koko maan tasoa korkeampi, mutta laski hieman vuonna 2024.

Laskusuhdanne näkyy **Kainuun työttömyydessä** koko maan tavoin. Kainuussa oli huhtikuun 2025 lopussa 3 336 työtöntä työnhakijaa, mikä on seitsemän prosenttia vuotta aiempaa enemmän. Työttömyysaste oli 11,1 prosenttia (koko maa 11,5 %).

Työikäisiä eläkeläisiä on Kainuussa maakunnista eniten, mutta työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus on kuitenkin laskenut. Työllistymishaasteiden yleisimpiä syitä ovat puutteellinen koulutus ja osaaminen, terveysrajoitteet sekä elämänhallinnan ongelmat.

Rekrytointiongelmat ovat väliaikaisesti hieman helpottaneet vähentyneen työvoiman kysynnän vuoksi, mutta tulevat taas kasvamaan suhdanteen kääntyessä. Viimeisimmän kyselytiedon mukaan 36 prosenttia työnantajista koki rekrytointiongelmia. Luku oli vuonna 2023 peräti 66 prosenttia ja Kainuun rekrytointiongelmat ovat olleet aiemminkin koko maan vaikeimmat.

Tulevat investoinnit luovat uutta työvoiman kysyntää ja sen lisäksi **työvoimaa eläköityy** reilusti. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Kainuun hyvinvointialueiden työntekijöistä on poistumassa vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeille 33,2 prosenttia ja kunta-alan työntekijöistä noin 34 prosenttia. Myös kainuulaisista yrittäjistä yli kolmasosa eläköityy seuraavan kymmenen vuoden aikana.

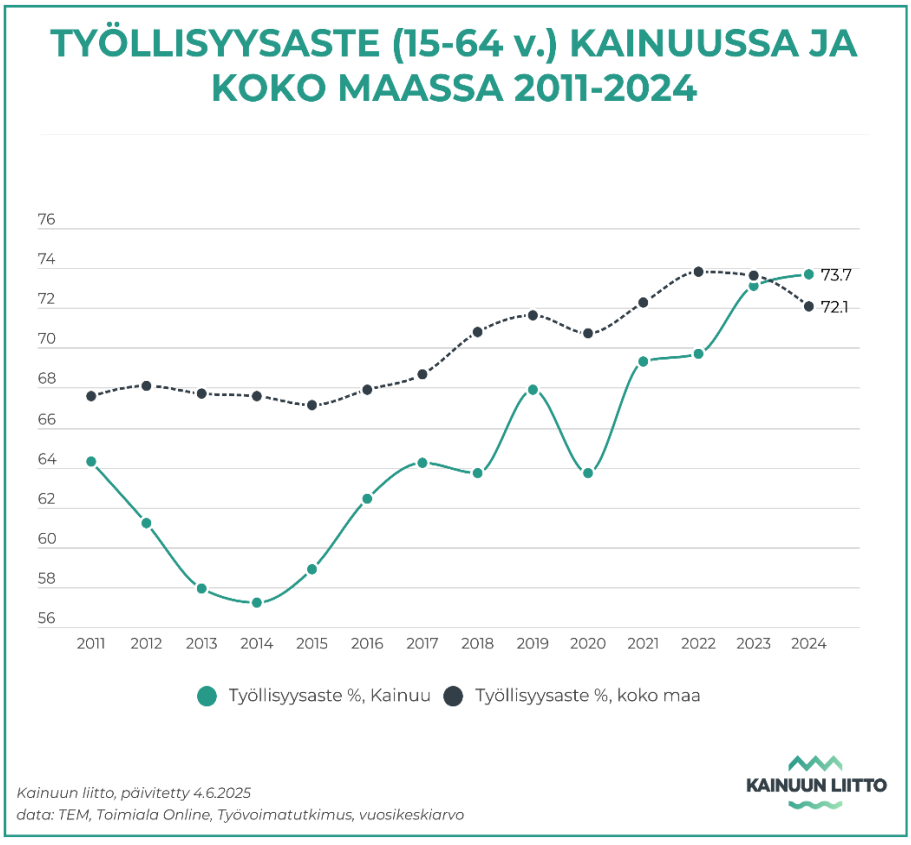

Kuva 8. Työllisyysaste Kainuussa ja koko maassa vuosina 2011-2024.

3) Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä kokonaisuuden toteutunutta kehitystä arvioidaan **taulukossa 3**. esitettyjen mittareiden kautta.

Taulukko 3. Vihreän ja oikeudenmukaisen siirtymän mittarit, tavoitteet ja toteutunut kehitys.

	Kehityksen suunta	Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	2023	2024	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040	Koko maa uusin tieto
VIHREÄ JA OIKEUDENMUKAINEN SIIRTYMÄ		**Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta (%)**	61	..	60	..	..	75–80	100	44
	X	**Energiaomavaraisuus (%)**	61	..	66	..	..	65	100	85
	X	**Kasvihuonekaasu-päästöt (CO2-ekv)**	592,2	573,1	575,9	498,4*	..	500	80 % vuoden 2007 tasosta (765,4)	27 908,9
	X	**Kainuun hiilinielu (CO2-ekv)**	Kainuun nielut ovat suuremmat kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt (-1,16 Mt CO2-ekv)	Hiilinielu (-1,27 Mt CO2 ekv	..	..	..	Kainuun nielut säilyvät suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.	Kainuun nielut säilyvät suurempina kuin maakunnan kasvihuonekaasupäästöt.	Hiilinielu
		Pintavesien ekologinen tila	Kainuun pintavesistöjen (joet ja järvet) tilanne luokitellaan hyväksi, mutta voimakkaasti muutettujen vesistöjen todellinen tila on tyydyttävä.	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan, mutta voimakkaasti muutetut vesistöt on luokiteltu hyvään saavutettavissa olevaan tilaan.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila. Parannetaan voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila. Parannetaan voimakkaasti muokattujen vesistöjen tilaa vesilain mukaiselle hyvälle tasolle.	..
		Pohjavesien määrällinen ja laadullinen tila pohjavesialueittain	Pohjavesialueet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa (kemiallisen tilan riskipohjavesi-alueita 8 kpl ja selvityskohteita 7 kpl)	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Säilynyt ennallaan	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa: ei uusia riskipohjavesi-alueita, selvityskohteilta riittävästi seurantatietoa.	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa. Riskipohjavesialueiden laa tua uhkaavat tekijät poistettu tai lievennetty.	..
		Luonnon monimuotoisuus	Monimuotoisuus on heikentynyt tarkastelu-jaksolla 2010–2019	Ei seurantatietoa			Helmi-keskittymä perustettu	Pysäytetään monimuotoisuuden heikkeneminen	Monimuotoisuus paranee vuoteen 2020 verrattuna.	..
		Kainuun kunnat ja maakunta Hinku verkostoon	1 Hinku-kunta	2 Hinku-kuntaa	2 Hinku-kuntaa	3 Hinku-kuntaa	3 Hinku-kuntaa	Kainuussa 4 Hinku-kuntaa	Kaikki Kainuun kunnat ja maakunta Hinku-verkostoon	96
		Kiertotaloustoimipaikkojen henkilöstömäärä	613	544	610	..	..	600 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen	1200 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen	49 344
		*ennakkotieto								
		..puuttuva tieto								
		X: Vuoden 2025 tavoitetaso saavutettu								

Kestävän kehityksen varmistaminen eli oikeudenmukainen ja vihreä siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen bio- ja kiertotalouteen tarjoaa valtavia taloudellisia mahdollisuuksia Kainuulle. Huoltovarmuus ja energiariittävyys voidaan toteuttaa vihreän siirtymän investointeja vauhdittamalla.

Uusiutuvan energian osuus energian käytöstä vuonna 2022 oli 60 prosenttia ja energiaomavaraisuus 66 prosenttia. Tuulipuistot ovat nostaneet Kainuun Itä-Suomen maakunnista eniten tuulivoimaa tuottavaksi maakunnaksi. Sähköä tuotettiin Kainuussa 1157 GWh vuonna 2023. Kasvua oli 8,2 prosenttia edellisvuoteen. Tuulivoimalla tuotettiin 33 prosenttia sähköntuotannosta.

MEMU-hankkeen (Metsien ja metsäsektorin muutos, hiilitase ja hakkuumahdollisuudet – Maakunnittaiset tarkastelut: Itä ja Pohjois-Suomen maakunnat sekä Etelä-Karjala) kokeellisen tilaston mukaan Kainuu on merkittävä **hiilinielu**.

Hinku-laskennan mukaiset **kasvihuonekaasupäästöt** ilman päästöhyvityksiä vuonna 2023 olivat yhteensä 498,4 CO2-ekv eli päästöt laskivat 13,5 prosenttia edellisvuodesta. Hinkuverkostoon on liittynyt kolme Kainuun kuntaa (Puolanka 2020, Paltamo 2021, Ristijärvi 2023) eli tavoitetta kohden on edetty. Suhteellisesti Kainuussa on enemmän Hinku-kuntia kuin koko maassa keskimäärin.

Pinta- ja pohjavesien tila on säilynyt ennallaan, mutta voimakkaasti muutetut vesistöt on luokiteltu hyvään saavutettavissa olevaan tilaan. Kuuden vuoden välein tehtävä vesien tilan luokittelu on juuri meneillään.

Helmi-elinympäristöohjelma 2021-2030 vahvistaa **luonnon monimuotoisuutta** ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Helmi-ohjelman hoito- ja kunnostussuunnitelmat ja niiden toteutus etenee Kainuussa odotetulla tavalla.

Kiertotaloustoimipaikkojen henkilöstömäärä ja Kiertotalouden toimipaikkojen lukumäärä (128) ja henkilöstömäärä (610) on laskenut Kainuussa, mutta liikevaihto on ollut kasvussa (v. 2023: 143,2 M€).

4) Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus kokonaisuuden toteutunutta kehitystä arvioidaan **taulukossa 4**. esitettyjen mittareiden kautta.

Taulukko 4. Saavutettavuuden, aluerakenteen ja monipaikkaisuuden mittarit, tavoitteet ja toteutunut kehitys.

	Kehityksen suunta	Mittari	Lähtötaso 2020	2021	2022	2023	2024	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040	Koko maa uusin tieto
SAAVUTETTAVUUS, ALUERAKENNE JA MONIPAIKKAISUUS		**Liikenteen vihreä siirtymä: liikennekäytössä olevien vähäpäästöisten ajoneuvojen osuus (%)**	0,4	0,6	0,9	1,5	2,0	Vähäpäästöisten autojen osuus 25 % Kainuun autokannasta	Vähäpäästöisten autojen osuus 100 % Kainuun autokannasta	6,1
		Liikenteen vihreän siirtymä: biokaasuasemat Kainuussa	0	0	0	0	0	3 biokaasuasemaa	6 biokaasuasemaa	..
		Kiinteän verkon laajakaistasaatavuus % kotitalouksista ≥ 100 Mbit/s, (valokuituyhteyden saatavuus %)	55 (28)	58 (31)	62 (35)	69 (49)	71 (68)	95 (75)	100 (99)	81 (68)
		Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät	87 307 (v. 2019), 17379 (v. 2020)	17 600	25 400	40 520	39 761	Markkinaehtoisen lentoliikenteen turvaava taso	130 000	..
		Matka-aika Kajaani-Helsinki henkilöjunalla (Savonrata ja Itärata)	noin 6 h	noin 6 h	noin 6 h	noin 6 h	6 h 7 min	noin 6 h	alle 5 h	..
		Matka-aika Kajaani – Oulu henkilöjuna	noin 2:20 h	noin 2:20 h	noin 2:20 h	noin 2 h	2 h 8 min	noin 2 h	alle 2 h	..
		Teollisuuden kestävän kasvun edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infrastruktuurin taso ei täysin vastaa teollisuuden vaatimuksia	Taso ei ole parantunut	Taso ei ole parantunut	Taso ei ole parantunut	Tasossa lievää parannusta	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuuri-hankkeet toteutuvat	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuuri-hankkeet toteutuvat	..
		Monipaikkaisuus: ihmismassojen liikkumisdata (teleliikenne)	Lähtötilanteen kartoitus	*ei dataa käytössä*	*ei dataa käytössä*	*ei dataa käytössä*	*ei dataa käytössä*	20 % kasvu vuodesta 2020	20 % kasvu vuodesta 2025	..
		..puuttuva tieto								
		X: Vuoden 2025 tavoitetaso saavutettu								

Saavutettavuus on yksi keskeisimmistä Kainuun aluekehityksen pullonkauloista. Kainuun ja Itäisen Suomen liikenneinfrastruktuuri on jäänyt jälkeen Etelä- ja Länsi-Suomesta. Ero korostuu junaliikenteen saavutettavuudessa ja lentoliikenteen tilanteen epävarmuudessa. Vain lentoliikenne takaa kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen. Vähäliikenteisillä teillä on paisuvaa korjausvelkaa ja maakunnan sisäiset matkaketjut ovat puutteelliset. Lisäksi turvallisuuspoliittinen tilanne vaikuttaa erityisesti itäisen Suomen liikennejärjestelmään.

Maakunnan saavutettavuudelle tärkeät maakuntakeskusten väliset sekä pääkaupunkiseudun ja Kainuun väliset matka-ajat eivät ole lyhentyneet, ja lentoliikenne on epävarmalla pohjalla. **Lentoliikenneyhteys** on kriittinen Kainuun elinkeinoelämän kehittymiselle, erityisesti kansainväliselle matkailulle, datakeskustoimialalle ja huoltovarmuudelle. Koronapandemian ja geopoliittisen tilanteen nopeiden muutosten takia lentoliikenne loppui Helsingin ja Kainuun välillä ensin kokonaan ja on myöhemmin jatkunut valtion tukemana ostoliikenteenä. Ostoliikennekausi on turvattu helmikuulle 2028. Markkinaehtoinen liikenne on tavoitteena, jota lähimpänä on Kajaani tuetuista maakuntien ostoliikennekentistä. Vuosittaisia lentoaseman matkustajamääriä ei voi suoraan verrata keskenään vuorotiheyden ja kapasiteettimuutosten vuoksi (**taulukko 4**).

Suoria kansainvälisiä lentoja on saatu Kajaanin kentälle. Ensimmäinen charter-lento saapui Ranskasta Kajaaniin helmikuussa 2023. Kuluneella talvikaudella 2024–2025 charter-lentoja oli yhteensä 12. TUI lentää Amsterdamista kolmiolentoina Kajaaniin ja Kuusamoon myös ensi talvena. TUI lentää myös Iso-Britannian Manchesteristä ja uusi yhteys tulee Espanjasta. Ensi talvelle charter-lentojen määrä on tällä hetkellä vahvistettujen tietojen mukaan nousemassa vähintään 18 lentoon.

Pohjoisen elinkeinoelämän **kuljetukset ja investointipotentiaalin** realisoituminen edellyttävät investointeja liikennejärjestelmään ja sen toimivuuden varmistamiseen sekä esimerkiksi rataverkolta vielä puuttuvaan sähköistykseen. Yksi tärkeistä kehittämisvyöhykkeistä on pohjois-etelä suuntainen viitosvyöhyke, jolla tarkoitetaan valtatien 5:n ja Savonradan muodostamaa liikenteellistä kokonaisuutta. Geopoliittinen tilanne korostaa **poikittaisyhteyksien** merkitystä (mm. Vt 22 Oulu-Kainuu).

Tulevaisuudessa perusinfrastruktuuriin liittyviä muutostekijöitä ovat väestön jakaantuminen alueen sisällä ja ikääntyminen, asutuksen keskittyminen taajamiin ja hyvien liikenneyhteyksien varrelle sekä rakentamistavoitteiden kohdistuminen taajamien ulkopuolisille, vetovoimaisille alueille. Aktiivista kehittämistä vaativat taajamien ja haja-asutusalueen yhdyskuntatekninen verkosto ja **alempiasteinen tieverkko** (ml. yksityistiet), jota tarvitaan erityisesti biotalouden ja matkailun sekä asutuksen, turvallisuuden ja huoltovarmuuden logistisena perustana. Rakenteelliset haasteet rahoituksen kohdentamisessa ovat johtaneet maanlaajuisen tieverkon rapistumiseen ja vähäliikenteisten teiden paisuvaan korjausvelkaan.

Maakunnan sisäinen henkilöliikenne perustuu pääosin henkilöautoihin sekä peruspalvelutasoiseen joukkoliikenteeseen kuntien ja ELY-keskuksen hankkimana. Markkinaehtoinen joukkoliikenne on keskeytynyt tai lakannut ja sen kannattavuus ja tulevaisuuden näkymät ovat heikot. **Matkaketjut** eivät toimi ja erityisesti liityntäyhteydet lentoasemalle edellyttävät pikaista parantamista.

Sähkö- ja hybridihenkilöautojen määrä ja kestävien käyttövoimien jakeluverkon kattavuus on kehittynyt nopeasti parempaan suuntaan, mutta tilanne on edelleen muuta maata heikompi (**taulukko 4**). Kaikkien vähäpäästöisten ajoneuvojen määrä on kasvanut hitaasti ja tavoite on liian kaukana, mutta henkilöautojen kohdalla siirtyminen puhtaampaan ajoneuvokantaan tapahtuu rivakammin. Gasum avaa **liikennebiokaasun** tankkausaseman Kajaanissa 2025. Samoin Kajaanissa on meneillään biokaasulaitoksen konseptiselvitys. Puolangalla toimii biokaasulaitos, jonka yhteyteen rakennetaan liikennebiokaasun tuotantoa.

Kainuun ja Itäisen Suomen liikenneinfrastruktuurin jälkeenjääneisyys näkyy tieverkon ja rataverkon kunnossa, toimintavarmuudessa ja palvelukyvyssä, erityisesti **junaliikenteen** saavutettavuudessa. Kainuun ja Itäisen Suomen maakuntien yhteisenä tavoitteena on kolmen tunnin henkilöjunayhteys Kuopiosta ja Joensuusta Helsinkiin. Tämä tarkoittaisi noin viiden tunnin matka-aikaa Kajaanista Helsinkiin. Edellä mainitun edellytyksenä on nykyisten Savon ja Karjalan ratojen nopeuttaminen ja välityskyvyn parantaminen sekä uuden Itäratayhteyden (Porvoo-Kouvola) toteuttaminen. Savon radan nopeuttamisen ja välityskyvyn parantamisen suunnittelu on käynnistynyt Väyläviraston toimesta. Toimenpiteiden toteuttamisen vaikutukset saavutettavuuteen näkyvät kuitenkin aikaisintaan vasta 2030-luvulle tultaessa.

Tietoliikenteellinen saavutettavuus runkoverkkojen osalta maakuntaan on hyvä, mutta lisäkapasiteetti ja uudet yhteydet ovat edellytys dataintensiivisen teollisuuden kehitykselle. Laajakaistan ja valokuidun saatavuus maakunnan sisällä on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin ja kuntien välinen vaihtelu on suurta. Laajakaistan ja valokuidun saatavuus on kuitenkin koko ajan parantunut ja paikalliset toimijat ovat investoineet merkittävästi yhteyksiin. Viimeisimmän lainsäädännön ja laajakaistarakentamisen ohjelman kautta kanavoitua RRF-tukea ei Kainuussa sen epäedullisten kuntaosuuksien vuoksi pystytty hyödyntämään. Valokuituverkkoa on rakennettu sen sijaan maaseuturahaston tuen turvin erityisesti Kajaanin ja Kuhmon haja-asutusalueilla.

Turvallisuuspoliittisen tilanteen aiheuttamalla toimintaympäristön muutoksella on ollut suuria alueellisia vaikutuksia Suomen liikennejärjestelmään. Muun muassa Venäjän transitoliikenteen loppuminen, uudet kuljetuskäytävät, polttoaineiden hinnan nousu ja Venäjältä tuotujen raaka-aineiden korvaaminen kotimaisilla tai muualta tuoduilla vaikuttavat koko maahan, mutta erityisesti itäiseen Suomeen, jonka liikennejärjestelmässä on jo ennestään korjausvelkaa. Vartiuksen matkustajamäärät vähenivät 78 prosenttia vuonna 2022 ja tavaraliikenteen määrä tipahti 84 prosenttia. Vartiuksen rajan sulkeminen loppuvuonna 2023 pysäytti rajaliikenteen kokonaan. Liikenneyhteydet tulevat siirtymään väistämättä yhä enemmän pohjoiseen ja sitä kautta NATO-maihin Ruotsiin ja Norjaan.

Teollisuuden kestävän kasvun edellyttämien **infrastruktuurihankkeiden toteutuminen** on yhtenä seurantamittarina. Seurantajakson aikana infran taso ei ole vielä tarvittavalla tasolla. Osin on tapahtunut edistymistä, osin heikentymistä. Muun muassa datakeskusekosysteemin uudet investoinnit edellyttävät, että energiainfrastruktuuri on kunnossa.

Järvilinjan (Vaalan Nuojuankangas-Vuolijoki-Joroinen) vahvistaminen, 400 + 110 kV voimajohto, valmistuu vuonna 2026. Kantaverkon nykyisen Vuolijoen sähköaseman

lähelle valmistuu Fingrid Oyj:n suunnitelman mukaan uusi 400 kV:n Höyttikankaan sähköasema vuonna 2027. Edellä mainitut mahdollistavat mm. Googlen datakeskuksen toteuttamisen Otanmäen alueelle ja liittämisen kantaverkkoon.

Kantaverkon Vuolijoen sähköasema – Tihisenniemi A 110 kV voimajohdon uusiminen tuplavirtapiirinä on suunniteltu toteutuvan vuonna 2029. Ympäristöselvitys tehdään vuoden 2025 aikana, jonka jälkeen käynnistyy yleissuunnittelu ja lunastuslupamenettely. Voimajohdon toteuttaminen mahdollistaa muun muassa Kajaanin kulutusinvestointeja.

Monipaikkaisuuden toteutumista ei ole pystytty seuraamaan suunnitellulla tavalla puuttuvan datan vuoksi. Useat kunnat tarjoavat etätyöskentelytiloja, verkkoyhteydet paranevat jatkuvasti ja kehittyvä matkailuympäristö tuo hyvää vetovoimaa etätyöläisille. Kainuun ulkopuolisten mökkien omistajien osuus on kasvanut 73,6 prosenttiin vuonna 2023. Pendelöinti Kainuuseen on kasvanut 17 prosenttia vuodesta 2020 vuoteen 2023. Lähes 1990 henkilöä pendelöi Kainuuseen.

Kehittämisen painopisteiden eteneminen

Kainuun maakuntaohjelman kehittämisen painopisteistä elinkeinot ja osaaminen kokonaisuudessa on päästy lähimmäksi vuoden 2025 tavoitetasoa, kun eri mittareita tarkastellaan kokonaisuutena. Karkeasti arvioiden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä painopistekokonaisuus on edennyt toiseksi parhaiten ja hitaasti muuttuvat saavutettavuuden, aluerakenteen ja monipaikkaisuuden kokonaisuus kolmanneksi parhaiten. Hyvinvointi ja työllisyys painopiste on kahtiajakoinen: kehitystä parempaan suuntaan on varsinkin työllisyydessä ja nettomuutossa, mutta lähes puolet tämän kokonaisuuden mittareista osoittavat entistä huonompaan suuntaan. Nämä liittyvät vähenevään ja ikääntyvään väestöön ja työvoiman vähenemiseen.

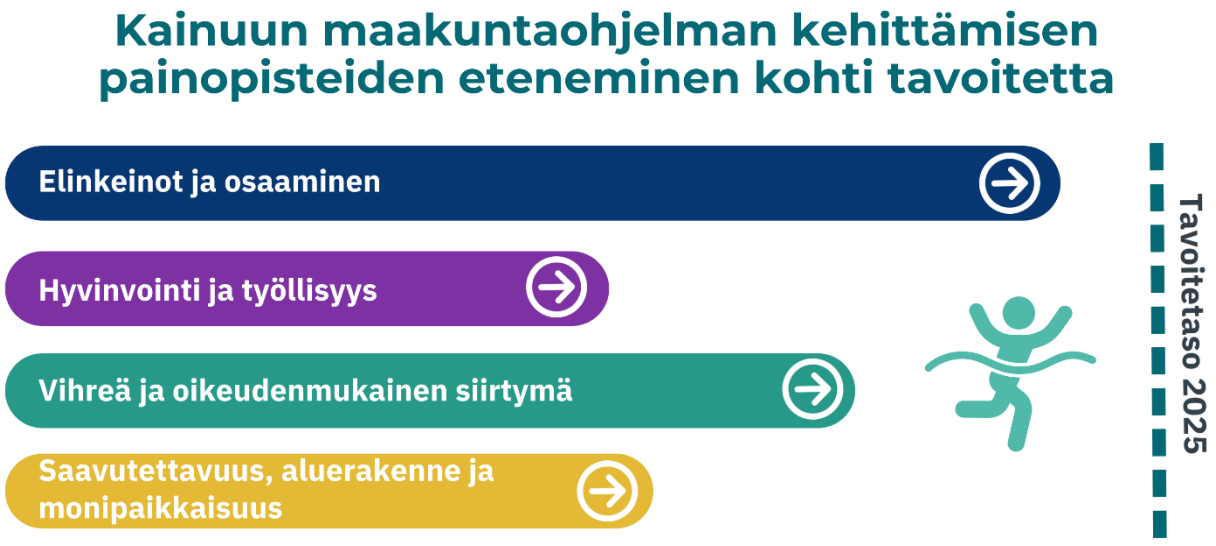

Kuva 9. Kainuun maakuntaohjelman kehittämisen painopisteiden eteneminen keväällä 2025.

Aluekehittämisen rahoitus

Ohjelmakaudella 2021–2027 vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, kiertotalous, osaavan työvoiman varmistaminen, digitalisaation ja uusien teknologioiden käyttöönotto ovat keskeisimpiä teemoja kaikissa ohjelmissa, myös kansainvälisissä ohjelmissa. Toimintaympäristön kehittäminen, liikenneyhteyksien parantaminen ja niiden avulla uusien investointien saaminen ovat tärkeimpiä kehittämisen kohteita Kainuussakin. Maakuntaohjelman tavoitteet ja sen sisältämät maakunnan älykkään erikoistumisen teemat ovat keskeisiä kehittämistoimintaa ja hankerahoitusta ohjaavia tekijöitä.

Eniten EU-tukea kehittämishankkeiden toteuttamiseen ja yritystoiminnan kehittämiseen on Kainuussa käytettävissä EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 eli AURA-ohjelmasta. AURA-ohjelmassa Kainuun rahoitusvaltuutta kaikki rahastot mukaan lukien, EAKR, ESR+ ja JTF (**taulukossa 5**) on 108 milj. euroa, Invest In -osuuden kanssa yhteensä 111,8 milj. euroa. Kainuun liitto ja Pohjois-Pohjanmaan ELY:n sopivat maakunnalle varattujen EAKR- ja JTF-myöntövaltuuksien jakamisesta keskenään vuosittain. ESR+ rahoitusta myöntää vain ELY.

Ajallisesti ohjelmakausi on edennyt jo yli puolen välin ja niin myös viimeisimmän rahoituksen tilannekatsauksen, 9.6.2025, mukaan Kainuussakin ohjelman toteutus on edennyt myös rahoituksellisesti yli puolen välin. Alueellisten hankkeiden lisäksi kainuulaisia toimijoita on mukana myös ylimaakunnallisissa hankkeissa, valtakunnallisissa hankkeissa ei juurikaan.

Taulukko 5. AURA 2021-2027 -ohjelman edistymisen tilanne Kainuussa, rahoitus 9.6.2025

Erityistavoite	TL/Et	Hankkeita ja tuki-päätöksiä 9.6.2025	Rahasto	Kainuun kehys (EU +valtio) yht. €	Suunniteltu EU- ja valtion rahoitus, €	SUUNNITELTU RAHOITUS YHTEENSÄ, €	Toteuma %, Kainuun kehyksestä
TKI	1.1	49	EAKR		8 311 883	11 032 376	
Digitalisaatio	1.2	14	EAKR		1 283 074	2 250 789	
Pk-yritykset	1.3	49	EAKR		10 718 598	18 909 859	
Innovatiivinen Suomi	**TL 1 yht.**	**112**			**20 313 555**	**32 193 024**	
Energiatehokkuus	2.1	17	EAKR		4 182 391	6 656 113	
Ilmastonmuutos	2.2	1	EAKR		251 506	298 773	
Kiertotalous	2.3	10	EAKR		4 478 116	8 722 750	
Hiilineutraali Suomi	**TL 2 yht.**	**28**			**8 912 013**	**15 677 636**	
Saavutettavuus	**TL 3/ 3.1**	**2**	EAKR		**248 267**	**345 955**	
Työllistyminen	4.1	5	ESR+		1 805 033	2 256 297	
Osaaminen työelämässä	4.2	19	ESR+		6 091 495	7 581 912	
Osallisuus	4.3	8	ESR+		2 236 332	2 803 907	
Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi	**TL 4 yht.**	**32**			**10 132 860**	**12 642 116**	
Oikeudenmukainen siirtymä	**7/7.1**	**55**	JTF		**11 128 650**	**17 565 398**	
Kainuulaisten osuus ylimaak. EAKR-hankkeissa		7	EAKR		1 146 367		
Kainuulaisten osuus ylimaak. ESR+ hankkeissa		15	ESR+		2 305 172		
Kainuulaisten osuus ylimaak. JTF-hankkeissa		7	JTF		692 529		
Kainuun osuudet maakunnallisiin hankkeisiin YHT.		**29**			**4 144 068**		
EAKR		**114**		**58 563 000**	**30 620 202**	**48 216 615**	**52,29 %**
ESR+		**32**		**34 829 676**	**12 438 032**	**12 642 116**	**35,71 %**
JTF		**55**		**14 781 074**	**11 821 179**	**17 565 398**	**79,98 %**
YHTEENSÄ (ei sisällä InvestEU-osuutta)		**230**		**108 173 750**	**54 879 413**	**78 424 129**	**50,73 %**
Päättyneitä hankkeita/yritystoimia 9.6.2025 40 kpl							
				Suunniteltu kuntarahoitus 5,6 milj. euroa (pl. ylimaakunnall.)			
Lähde: EURA2021-järjestelmän raportti 3				Suunniteltu yksityinen rahoitus 17,3 milj. euroa (pl. ylimaakunnall.)			

Kainuussa on satsattu merkittävästi elinkeinojen, osaamisen ja digitaalisuuden kehittämiseen. AURA-ohjelman tuella edistetään vahvasti digisiirtymää, datakeskusekosysteemin toimintojen vahvistamista, laajentamista ja erityisesti datan hyödyntämistä sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa eri sektoreilla kuten biotalouden- ja kiertotalouden mittaamistoiminnoissa tai urheiluvalmennuksessa. Kainuun kärkitoimialoista eniten tukea myönnetty metsä- ja puutuotealan, matkailualan, metalli- ja konepajateollisuuden sekä ICT ja elektroniikka-alan kehittämiseen.

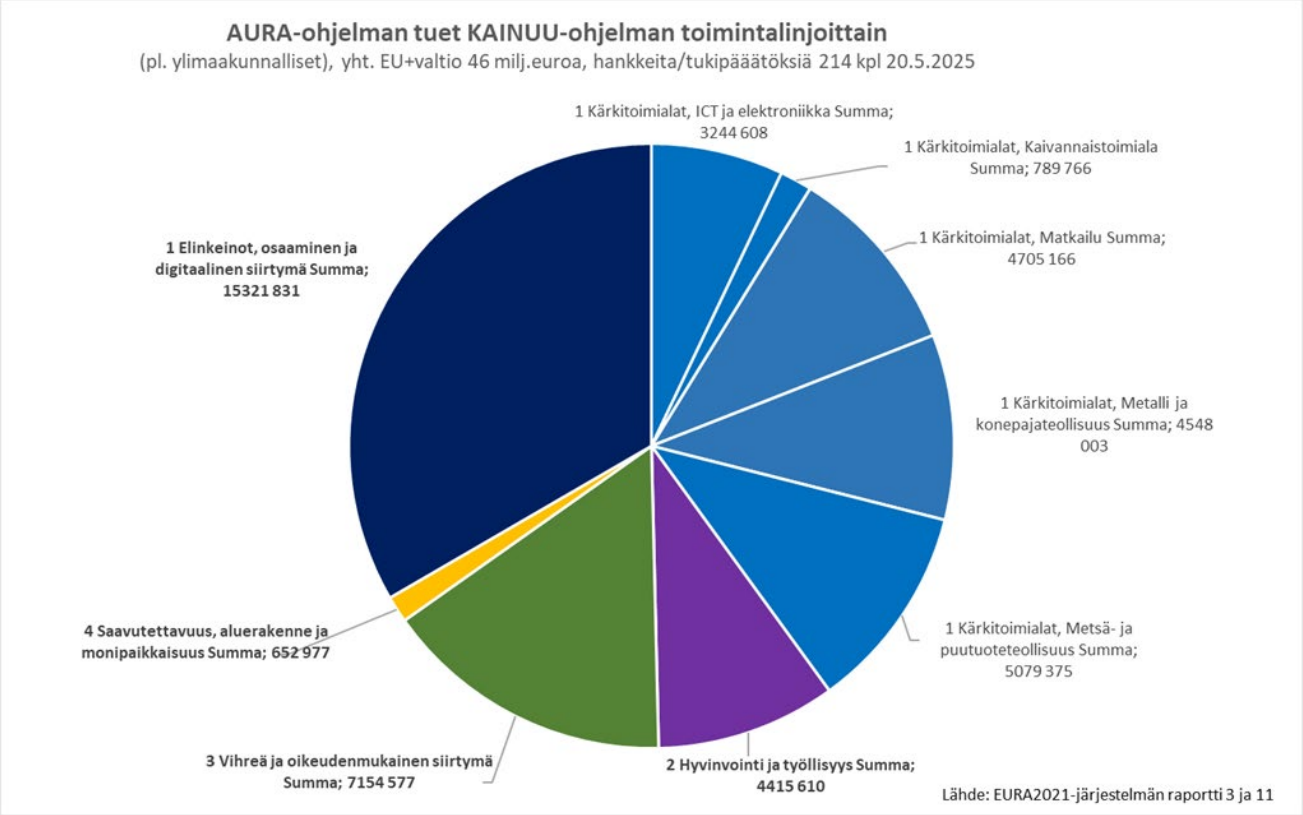

Kuva 10. AURA 2021-2027 -ohjelman hankerahoituksen ja yritystukien (EU+valtio rahoituksen määrä, euroa) jakautuminen KAINUU-ohjelman toimintalinjoille 20.5.2025 tilanteen mukaan.

Eniten hankkeita on Kajaanin ammattikorkeakoululla (toukokuun 2025 lopulla) eli 49 pää- tai osahanketta ja niihin EU+valtion rahoitusta suunnitellusti 11,6 milj. euroa. Kuntarahoitusta ammattikorkean hankkeisiin on suunnitelmien mukaan 1,1 milj. euroa. Kajaanin ammattikorkeakoulun vetämissä kehittämishankkeissa toimenpiteiden kohdealueina on useimmiten useita kuntia ja sitä kautta hankkeiden vaikutukset sekä vaikuttavuus kohdentuvat laajasti koko maakuntaan. Yksittäiset kunnat ovat saaneet tukipäätöksiä erityisesti JTF-rahaston tuesta vihreän siirtymän hankkeiden toteutuksiin.

Seuraavaksi suurimmat EU+valtio –osuudet ovat Oulun yliopistolla (18 pää- tai osahanketta) 3,7 milj. euroa ja Kajaanin kaupungilla (13 pää- tai osahanketta) noin 3 milj. euron EU+valtion tuella. Seuraavina Sotkamon ja Puolangan kunta, molemmilla 2,7 EU+valtio tuet suunnitelmien mukaan varattuna.

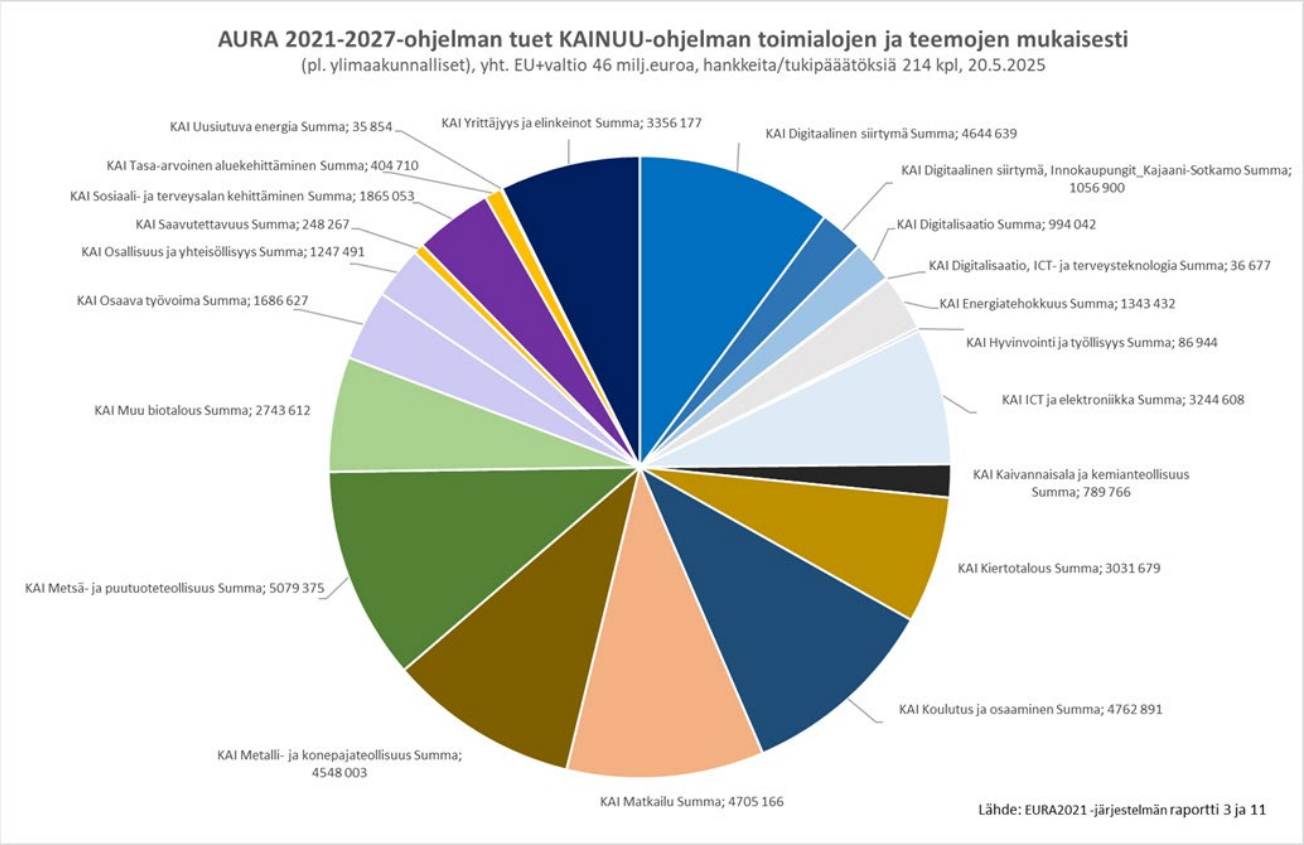

Kuva 11. AURA 2021-2027 -ohjelman hankerahoituksen ja yritystukien (EU+valtio rahoituksen määrä, euroa) jakautuminen KAINUU-ohjelman eri toimialoille ja teemoihin 20.5.2025 tilanteen mukaan.

AURA-ohjelman 1 toimintalinjan 1.1 tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnan erityistavoitteen rahoituksella tuetaan maakunnan älykkään erikoistumisen strategian mukaista toimintaa. Sitä toteuttavat erityisesti CEMIS-toimijat eli Oulun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kajaanin ammattikorkeakoulu, VTT ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskus laajoissa eri aloille suuntautuvilla hankkeillaan. CEMIS-toimijat muodostavat mittausteknologiaan ja dataosaamiseen erikoistuneen sopimuspohjaisen tutkimus- ja koulutuskeskuksen.

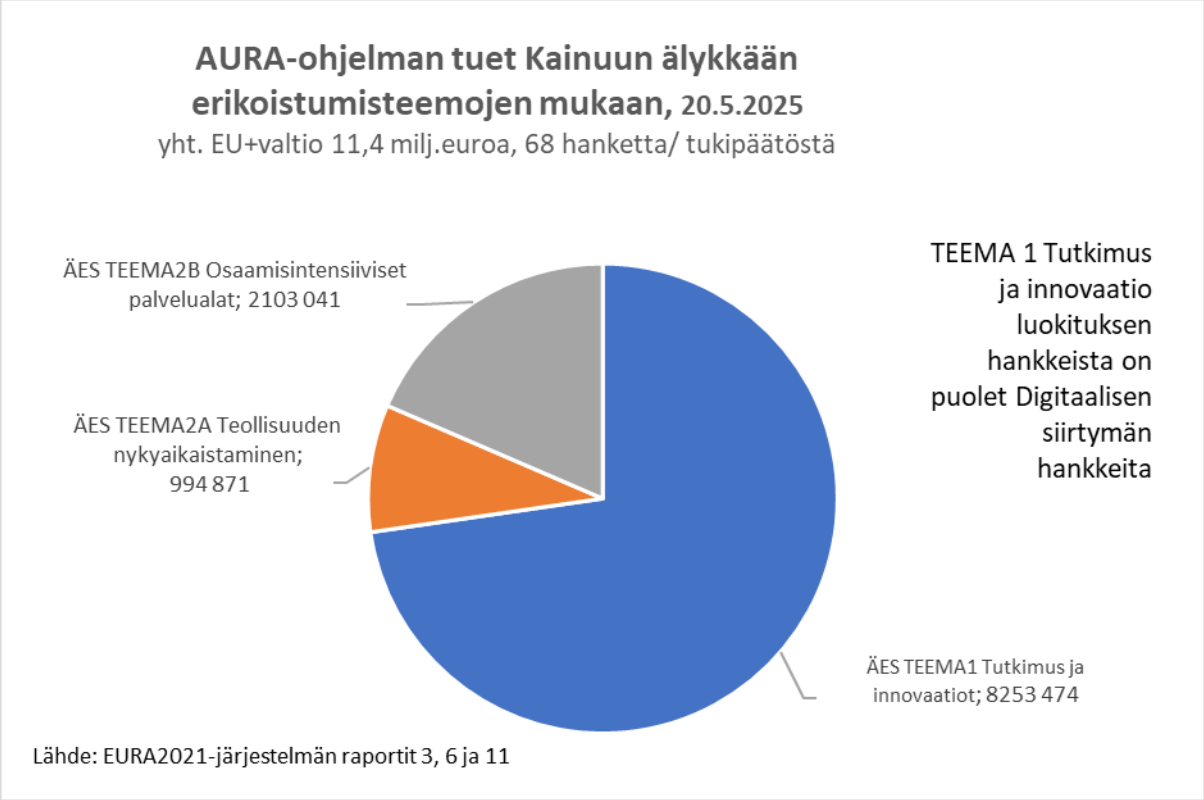

Kuva 12. AURA 2021-2027 -ohjelman tukien kohdentuminen Kainuun älykkään erikoistumisen teemoihin

Kainuulle maaseuturahastosta CAP27 –ohjelman kautta on EU/valtion tuen myöntövaltuuksia vuosille 2023–2027 arviolta 17–20 milj. euroa. Valtuus on tarkoitettu sekä hanke- ja yritystukiin. Kainuun maaseudun kehittämisohjelman mukaisesti tavoitteena on käyttää vähintään puolet varoista yritysten tukemiseen.

CAP27 –ohjelman tuen hakeminen ja myöntäminen käynnistyi vuoden 2023 alusta vaiheittain lähtien liikkeelle maatalouden neuvontakorvauksilla ja maatalouden rakennetuilla. Haastavan taloustilanteen ja tulevaisuuden epävarmuuden vuoksi isoja laajennusinvestointeja ei ole ollut maataloudessa eikä muussakaan maaseudun yritystoiminnassa Kainuussa tehty.

CAP27 -ohjelmien rahoitusten jakautuminen Kainuun maakunta -ohjelman eli KAINUU-ohjelman mukaan on laadittu vuoden 2025 huhtikuun lopun tilanteen mukaan. CAP27-rahoitusta on kohdentunut eniten elinkeinoista elintarvike- ja ruoantuotantosektorin, metsä- ja puutuoteteollisuuden ja matkailun kehittämiseen. Lisäksi iso osa tuista on suunnattu saavutettavuuden parantamiseen, Kainuun tapauksessa haja-asutusalueiden valokuituverkon rakentamiseen.

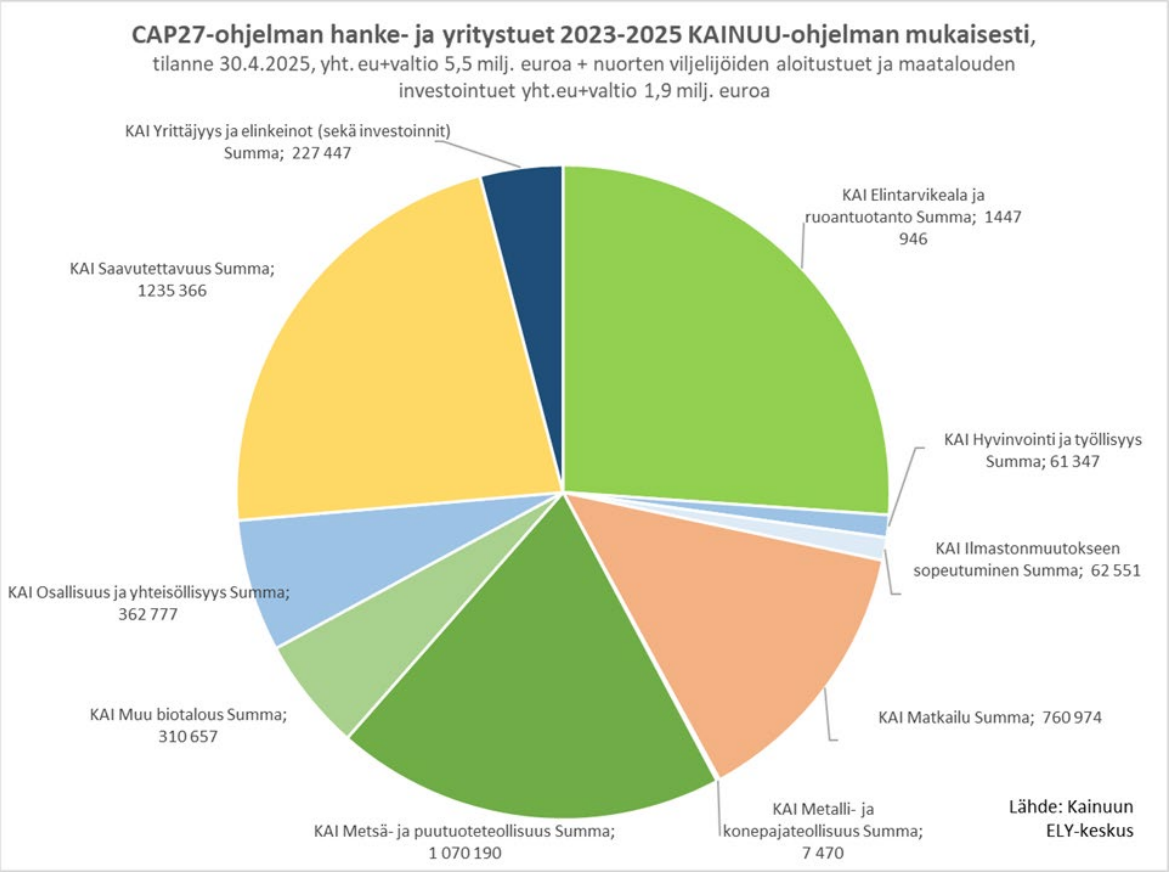

Kuva 13. CAP27 –ohjelman hanke- ja yritystukien kohdentuminen KAINUU-ohjelman toimialoille ja teemoihin.

Oulujärvi Leader ja Elävä Kainuu Leader -ryhmien EU/valtion tukea on varattu vuosille 2023–2027 yhteensä reilut 6 milj. euroa toimintaryhmien laatimien paikallisten kehittämisstrategioiden mukaisen kehittämistoiminnan toteuttamiseen. Leader -ohjelmien tuki on kohdentunut erityisesti alueen ja eri toimijoiden osallisuutta ja yhteistöllisyyttä tukeviin toimiin.

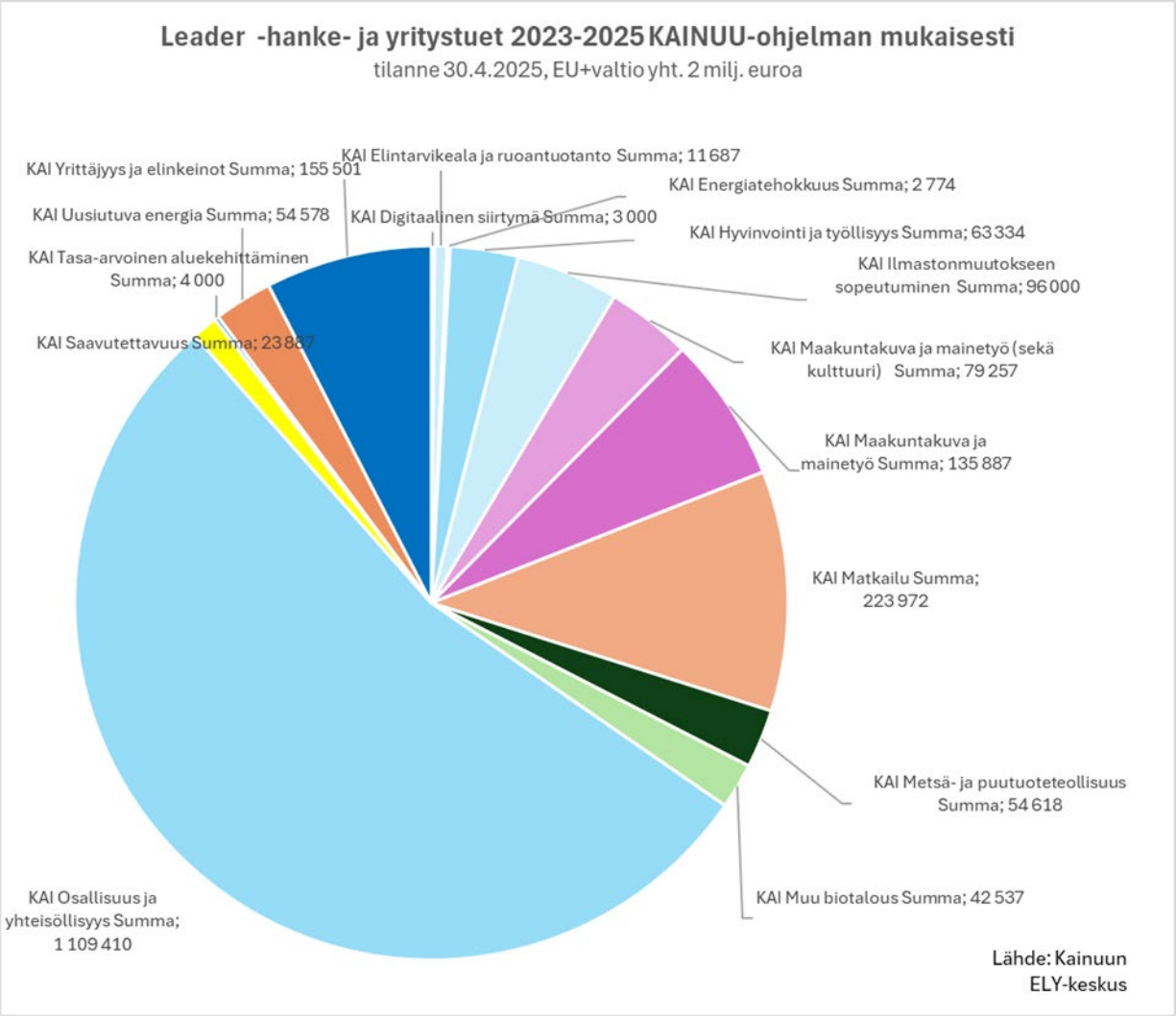

Kuva 14. Leader -ohjelmien hanke- ja yritystukien kohdentuminen KAINUU-ohjelman toimialoille ja teemoihin.

Vuoden 2025 alussa ELY-keskukset lakkaavat ja Kainuu on osana Pohjois-Suomen elinvoimakeskusta. Tiedossa ei vielä ole erikseen Kainuuseen kohdennettuja CAP-suunnitelman määrärahoja. MMM:n tavoite on, että alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelmat olisivat voimassa ohjelmakauden loppuun saakka.

KAINUUN LIITTO